

sobotna priloga

Avstrijsko »javno mnenje«, takšno pač, kakršnega že leta in leta ustvarjajo javna občila v sosedni republiki, je kratkoma ogorčeno. Kako je vendar mogoče, da mora predsednik demokracije, nevtirne, miroljubne, vzorne dežele mirno sedeti in poslušati obtožbe jugoslovanskega diplomata, da njegova država svoji slovenski in hrvaški manjšini ne dopušča enakih pravic kot večini prebivalstva? Obtožbe, ki so značajne zlagane, mora avstrijska javnost razpoznati za tisto, kar v resnici so, kar more biti njihov edini namen: Beograd zavestno poslabšuje odnose med deželama... In potem grožnja: »Jugoslavija se podaja v nevarne vode. Simpatija Avstrijcev za južno sosedo se konec koncev zgovorno kaže v njeni turistični statistiki. Kako lahko bi prišlo na misel kakemu demagogu, iz takšnega dejanja ustvariti kampanjo proti početnicam v Jugoslaviji, proti deželi, ki si dopušča sramotiti Avstrijo pred svetovno javnostjo.«

Stvar je pač taka: če se glosator v »Die Presse« razburja zaradi nastopa našega delegata Nastéja Carlsovskega pred odborom OZN za odpravo vseh oblik rasnega razlikovanja — kjer si je dovolil zgolj to, da je dokumentirano, točko za točko kritično obdelal poročilo avstrijske vlade in ugotovil, da črka tega dokumenta ne prenese primerjave z resničnostjo na Koroškem (pa tudi na Gradiškanskem) — potem moramo, čeprav neradi, sporočiti uredništvu uglednega dnevnika, da se mu ni treba v strahu ogledovati za morebitnimi demagogi, ker samo prav hrabro zganja nečedno demagogijo. Zakaj ne Beograd, ne Jugoslavija ali Slovenija, temveč Dunaj, Avstrija in Koroška s tako obravnavo — v tem tonu pišejo in govorijo namreč vsa občila — češ zdaj, ko se je znova razvnel spor med Jugoslavijo in Italijo, hoče Jugoslavija poslabšati še odnose z Avstrijo, kvajrjoo sosedstvo.

Udarec je zadel v živo, tja, kjer so sosedji, ki imajo dostikrat na tihem tudi slabo vest zaradi ne tako oddaljene zgodovine, hudo občutljivi: zadel je v skrbno gojeno podobo Avstrije v svetu, v njen »imago«, kot se izražajo naši svetovljanski sosedje. Da so obtožbe, izrečene v New Yorku, zlagane, pravijo razdraženo in iščejo po logiki, sprti z zdravim razumom, razlog za tako krivično obravnavo svoje dežele v temnih naklepih Beograda.

Lahko bi bili užaljeni mi, ki nas imajo za lažnivece, toda ker ima laž kratke noge, slaba vest pa kratak spomin, pogledimo samo poldrugo leto nazaj; kaj je takrat, 28. oktobra 1972, ko so na Koroškem podirali in tudi podrl dvojezične kraljeve napise, povedal svojim rojakom kancler dr. Bruno Kreisky:

»Zdaj pa bi vam rad, dragi prijatelji, čisto odkrito povedal, da državno pogodbo poznajo tudi drugod in da jo znajo tudi brati. V državni pogodbi pa piše, da je mogoče zahtevati, če kako določilo državne pogodbe ni spoštovano — so pa ljudje, ki mislijo, ah, ljubi Bog, državno pogodbo smo leta 1955 res tako nekako (a bisser!) podpisali — najprej na podlagi 35. člena diplomatske pogodbe, če pa pogajanja izpodletijo, dobijo vprašanje v roke šefi štirih misij: francoski, sovjetski, britanski in ameriški veleposlanik na Dunaju...«

Ja, mar si tega kdo želi? Ali mar kdo hoče oživiti tisti položaj, ki so ga nekdo imeli pri nas takrat štirje zavezniki?

To pa lahko zahteva sleherna država, ki je podpisala državno pogodbo in med temi je tudi Jugoslavija. Mar res mislite, da bodo štirje velike sile rekle, ah, pustite Avstrije, naj delajo, kar hočejo? Ali mar res kdo misli, da je položaj naše sosedne države zunaj v svetu res tako šibak? Mar bi jih potem obiskala angleška kraljica? Nikar se ne varajte. Tole bi nam rekli: dragi prijatelji na Dunaju, določila državne pogodbe morate kar se da hitro izpolniti. Za to vas prosimo, kajti zadeva nam ni prav nič potrebna.«

Tako je rotil v preprostem, razumljivem jeziku svoje pregrete koroške vojake in somišljenike vodja vlade in socialistične stranke. Povedal pa jim je veliko: da Avstrija državne pogodbe še ni izpolnila, da ima Jugoslavija vse pravice zahtevati dosledno izpolnjevanje njenih določil pa tudi, da ima za to na voljo načine in pota. Poslušalci so menda preslišali opomin, naj ravnajo razumno, če nečajo, da bi zadeva prišla pred svetovno javnost.

»Državna pogodba je pogodba, ki smo jo sklenili z štirimi velikimi silami. In če hočemo, da jo bodo vsi spoštovali, jo moramo spoštovati tudi mi.« Toda v Avstriji se menda neradi spominjajo, da državna pogodba obnavlja Avstrijo kot državo v njenih mejah iz leta 1938, ko je postala žrtev Hitlerjevega nasilja, a s plebiscitarno izraženo pritrditvijo ogromne večine Avstrijcev, z določenimi pogoji; med drugim tudi z varstvenimi določili za slovensko in hrvaško manjšino, ki jim zagotavljajo iste pravice pod enakimi pogoji kot

drugim avstrijskim državljanom in prepovedujejo dejavnost organizacij, ki hočejo odvzeti Hrvatom in Slovincem njihov značaj in pravice.

Kreisky je takrat dejal: »Torej ni vseeno, kako izpolnjujemo določila državne pogodbe. Izpolniti ga moramo...« Zaleglo ni veliko, to se je že takrat in osemnajst mesecev sem izdatno izkazalo.

Od 11. oktobra 1955 — ko so poslali dunajski vladi svojo spomenico, v kateri so orisali svoj pogled na izvajanje pravkar podpisane avstrijske državne pogodbe, in potem v vrsti dokumentov in javnih izjav, podprtih z dokazi — pa vse

do tega dne ugotavljajo koroški Slovinci, da mednarodna določila v korist narodnostnega obstoja in kulturnega in vsestranskega razvoja slovenske narodnostne skupnosti nikakor niso uresničena. In zgolj to je ob avstrijskem dokumentu, oddanem 2. avgusta 1972 odboru OZN za odpravo vseh oblik rasne diskriminacije, oprt na obilico obremenilnega gradiva zoper avstrijsko državo in družbo in na mednarodnopravno utemeljeno pravico Jugoslavije, da bedi nad izvajanjem avstrijske državne pogodbe, povedal pred tem mednarodnim zborom jugoslovanski delegat.

In to je, pravijo na Dunaju, v Celovcu, Gradcu — laž. Ali mar laže kancler Kreisky? Kdor ne verjame našim obširnimi navedbam, naj pogleda v brošuro socialistične založbe »Vorwärts«. Ali laže avstrijski strokovnjak za manjšinska vprašanja dr. Theodor Veiter, ki je leta 1970 zapisal, da je manjšinska zakonodaja na podlagi sedmega člena državne pogodbe »toliko kot neizpolnjena«. Kdor ne verjame, naj si poišče njegovo knjigo »Das Recht der Volksgruppen und Sprachminderheiten in Österreich«. Ali laže avstrijski stro-

kovnjak, politik in diplomat dr. Felix Ermacora, ki je leta 1968 v desničarskem glasilu »Salzburger Nachrichten« napisal, da je neizvedba 7. člena zaradi vseh mogočih nacionalističnih razlogov kršitev osnovnega pravnega načela »pacta sunt servanda«?

In ne nazadnje, mar laže odhajajoči deželni glavar Sima, ki je po zadnjem sestanku kontaktnega komiteja za vprašanja Slovencev dejal, da so vsi pogovori zgolj alibi in da se zmeraj zataknje, kadar naj bi stekla beseda o bistvenih vprašanjih. Zato, ker ne laže, odhaja kot žrtev svoje morda omahljive, a vendarle k razrešitvi koroškega vprašanja naravnane politike, opakan z gradimi opombami na račun njegove osebnosti in z namigi, ki segajo skoraj do ovadbe za velezdajo.

Lažejo pa — in to tisti, ki so zapisali, da so se jugoslovanske ugotovitve na East Riverju »razblinile«. — Kaj drugega kot laž je, če vsi, dobesečno vsi avstrijski listi pišejo, da so »v nasprotju z jugoslovanskim delegatom indijski, ekvadorski, nizozemski, egiptovski in kanadski delegat označili avstrijsko manjšinsko zakonodajo kot zadovoljivo«. Izbrpna poročila dokazujejo ravno nasprotno. In da ne bo ostalo nič nedorečenega, še to: posredna in neposredna laž je sam avstrijski dokument, ki lepo navaja vse odstavke sedmega člena pa vse predstavlja kot izdatno, manjšini naklonjeno ureditev. Zakaž laž je, če beseda ne postane meso.

To velja tistim, ki jih skrbi ugled Avstrije, češ da ga bliži Jugoslavija pred vsem svetom, ko na istih straneh poročajo o sovinstičnih nastopih hajmatdinstovega firerja Feldnerja v Gradcu, ki je prejšnji petek napovedal »boj grozeči slavizaciji Koroške«, nič pa ne povedo, da si je avstrijski delegat dovolil pred tako odgovornim telesom, kot komisija OZN, izjavo, da Slovinci in Hrvatje sploh niso narodnostna manjšina, temveč zgolj jezikovna. Toda oboje je izraz iste ga duha.

Duha, ki ne vidi nobenega pravnega razloga za razpust organizacije, izrecno prepovedane po 5. odstavku 7. člena, z izdatnimi varnostnimi ukrepi pa varuje nastope — in izgrede — njenih članov. Ti lahko mirno korakajo s Hitlerjevimi železnimi križi na prsih, se zavzemajo za humanitarno ravnanje z redniki, še zaprtimi nacističnimi zločinci, ali pa podirajo spomenike protifašističnim borcev. Slovenskim in nemškim Avstrijcem, ki so dobili za svoj boj proti nacizmu in za prijateljstvo med narodi jugoslovanska odličja, pa odrekajo pravico do zasluženih odlikovanj. Duh, ki odseva iz not avstrijske diplomacije, katere šef dr. Kirschlager je nedavno izjavil, da v Avstriji in na Koroškem ni bilo »nikakršne partizanske dejavnosti.«

O tej »dejavnost« je leta 1944 presodil Hitlerjev glavni svetnik, Rainer, da je prisotnost banditskega gibanja z vojaškega vidika pomembna, zdaj pa kaže, da je prispevek partizanov k zlomu fašizma in obnovi demokratične republike Avstrije nasproten duhu dežele, ki jo je prav ta koroški gaulajter izročil neposredno v roke sedanjim oblastnikom z besedami: »Zahvaljujem se vam za vašo zvestoto führungu. Njegova ideja živi v nas. Nastopite zdaj vsi in z vsemi svojimi močmi za svobodno in nedeljivo Koroško!« V tem duhu in pod tem geslom se zmeraj korakajo koroški »bramborci«.

To je duh, ki ogroža svobodo in nedeljivost Koroške, katere varje meje varuje državna pogodba, ki jo je podpisala tudi Jugoslavija. Toda kot je rekel kancler Kreisky, tudi drugod znajo brati in razbrati smisel in pomen te listine. Tudi pri nas, v Jugoslaviji.

Namerno zaostrovanje? Jugoslavija je prva država, ki se je z ustavo zavezala, da bo v svojih mednarodnih odnosih kot osnovno izhodišče uveljavljala prizadevanja za miroljubno sožitje in aktivno sodelovanje enakopravnih držav in narodov. To je temeljna stalnica jugoslovanske zunanje politike.

Toda »proti naši politiki, ki izhaja iz prepričanja, da so narodnosti most med narodi in da je zato treba nacionalne pravice, kot da so narodne manjšine nepotrebno zlo, ki naj bi se ga čimprej znebili, na kar kaže položaj naše manjšine na Koroškem. Akcije take vrste so stopnjevane še z neposrednim napadom na našo neodvisnost in mir v svetu,« je rekel na 7. kongresu ZKS France Popit.

V tej povezavi gledamo tudi avstrijske izpade zoper naša prizadevanja, da bi v mednarodnem pravu dokončno uveljavili spoštovanje pravic narodnostnih manjšin. Izkušnje so nas bridko izučile, da moramo svojemu potrpljenju postaviti meje. Ne zaradi zaostrovanja, ampak zaradi mirne prihodnosti nas in naših za mejo pa tudi naših sosedov. Dvajset let čakanja in prigrvarjanja je dovolj, naj bo na tej ali na kakih drugih mejah.

kaj se je razblinilo pred OZN

**Originalni dokument
povelje Glavnega štaba
NOV in PO Slovenije,
reorganizacijski partizanski
skliki enot na Koroškem**

**Glavni štab
NOV in PO Slovenije
24.4.1944.**

Št.:

ODRZDBA

Ker zahteva razvoj partizanskega gibanja na Koroškem z osiroma na posebne pogoje partizanstva in tem terenu gotove organizacijske ukrepe

o d r e j u m o :

- 1./ Na vsem sektorju Koroške, bivše Avstrijske, bivše jugoslovanske in bivše italijanske Koroške vzpostavljamo kot enotno vojaško edinico »Koroške grupe odredov«.
- 2./ Koroški grupi odredov sta podrejena doseđanji Zvezdno-koroški odred in doseđanji Vzhodno-koroški odred.
- 3./ Koroške grupe odredov suđa v sestavi IV. Operativne Zone. Zvezdno-koroški odred, ki je bil doseđaj podrejen Štabu II. Korpusa, je s tem izveš iz sestave II. Korpusa. II. Korpus je s tem dolžan vzdrževati potrebno zvezo s Zvezdno-koroškim odredom in mu z oziranjem na svoje močnosti nuditi potrebno pomoč v orožju, municiji, kadrih in po potrebi tudi v mestu. Zvezdno-koroški odred in Koroške grupe odredov sta dolžna nuditi II. Korpusu vse potrebno pomoč za organizacijo njegove obve službe na tem sektorju.
- 4./ Štab IV. Operativne Zone je dolžna spoštovati gornje obveznosti Koroške grupe odredov in Zvezdno-koroškega odreda II. Korpusa.
- 5./ Postavljamo sledeči štab IV. grupe odredov:
 - 1. politkomisar
 - 2. načelnik štaba
 - 3. komendant
 - 4. vodja
 - 5. vodja
 - 6. vodja
 - 7. vodja
 - 8. vodja
 - 9. vodja
 - 10. vodja
 - 11. vodja
 - 12. vodja
 - 13. vodja
 - 14. vodja
 - 15. vodja
 - 16. vodja
 - 17. vodja
 - 18. vodja
 - 19. vodja
 - 20. vodja
 - 21. vodja
 - 22. vodja
 - 23. vodja
 - 24. vodja
 - 25. vodja
 - 26. vodja
 - 27. vodja
 - 28. vodja
 - 29. vodja
 - 30. vodja
 - 31. vodja
 - 32. vodja
 - 33. vodja
 - 34. vodja
 - 35. vodja
 - 36. vodja
 - 37. vodja
 - 38. vodja
 - 39. vodja
 - 40. vodja
 - 41. vodja
 - 42. vodja
 - 43. vodja
 - 44. vodja
 - 45. vodja
 - 46. vodja
 - 47. vodja
 - 48. vodja
 - 49. vodja
 - 50. vodja
 - 51. vodja
 - 52. vodja
 - 53. vodja
 - 54. vodja
 - 55. vodja
 - 56. vodja
 - 57. vodja
 - 58. vodja
 - 59. vodja
 - 60. vodja
 - 61. vodja
 - 62. vodja
 - 63. vodja
 - 64. vodja
 - 65. vodja
 - 66. vodja
 - 67. vodja
 - 68. vodja
 - 69. vodja
 - 70. vodja
 - 71. vodja
 - 72. vodja
 - 73. vodja
 - 74. vodja
 - 75. vodja
 - 76. vodja
 - 77. vodja
 - 78. vodja
 - 79. vodja
 - 80. vodja
 - 81. vodja
 - 82. vodja
 - 83. vodja
 - 84. vodja
 - 85. vodja
 - 86. vodja
 - 87. vodja
 - 88. vodja
 - 89. vodja
 - 90. vodja
 - 91. vodja
 - 92. vodja
 - 93. vodja
 - 94. vodja
 - 95. vodja
 - 96. vodja
 - 97. vodja
 - 98. vodja
 - 99. vodja
 - 100. vodja

Spart fašizma! Svoboda narodu!

politkomisar: *[Signature]*

načelnik štaba: *[Signature]*

komendant: *[Signature]*

vodja: *[Signature]*

Štab IV. Operativne Zone v izvršitev
Štaba II. Korpusa NOV in PO v vednost in delno izvršitev
v vednost: Poveljništvu za Koroško Slovenijo
Člani: *[Signature]* Komitetu za Koroško

Poštini predal 29	16
Ilya Popit Plin iz lignita	
Janez Kure Bela krajina v vznožju gospodarske vzpona	
Boris Dolničar Vlado Janžič	17
Pogovor z generalnim direktorjem Ljubljanske banke Metodom Rotarjem	18
Bogdan Pogačnik Otroška kirurgija dvakrat kirurgija	
dr. F. C. Lu Mnogo prednosti in nekaj tveganj	19
Pogovor z Markom Bulcem Revolucija vzgoje in izobraževanja	20
Ernest Nneji Emenyonu Pisatelj v sodobni Afriki	
Arhivsko društvo Slovenije Vsak narod ima pravico do svojih arhivov	21
dr. Henrik Neubauer Osemdeset let Petra Golovina	
Dragoslav Adamović Trajna sled	22
Bogdan Pogačnik Od Trubarja do Goetheja ni daleč	
Stanka Godnič Delavec na filmskem platnu	23
Božo Mašanović Vojna napoved revščini	
Bogdan Salej Prepovedano biti drugačen	24
Stane Ivanc Sedem let vojaškega režima v Grčiji	
Andrej Novak Po Pompokidovski smrti	25
Jean Ziegler Med Gverilci Gvineje-Bissau	
F. J. Tomiče Hudo prizadeta Gornja Volta	26
Janez Stanič Tajska po študentskem uporu	
Riza Mehiniagić Dramatično prebujanje šilout	27
Andrej Novak Metropola, ki lovi ravnotežje	
Lojze Kante Kako do počitniškega ključa?	28
Božo Mašanović S poti po Kuvajtu	
Milan Stante Poroka kot prestižno znamenje	29
Ivan Križnar Veliki razločki v šolskem športu	
Marijan Ivanc Embalaza in komunalni odpadki	30
Premčand Kres ljubezni	
Sembène Ousmane Skupnost	
Heinz Knobloch Pek Bock, Spomini na šolska leta	33
Narodni humor in modrost Muslimanov	
László Tabi Vse za mir	
Elwin Brooks White Prispodoba o družini, ki je živel na samem	34

Jaka Stular

Izredno zasedanje generalne skupščine OZN

Vojna napoved revščini

Doslej najzrelejša priložnost za ureditev neenakopravnega položaja dežel v razvoju

Alžirski predsednik Huari Bumediten je ob koncu svojega govora, s katerim se je pričela splošna razprava na izrednem zasedanju generalne skupščine OZN o vprašanju razvoja ter oskrbe sveta s surovinami, zastavil pomembno vprašanje. Od odgovora na to vprašanje je dejansko odvisen ne le uspeh zasedanja, pač pa tudi prihodnja akcija. Alžirski državnik je namreč poudaril, da pomeni gospodarski razvoj in osvoboditev tretjega sveta zmaga vsega človeštva, zato je na razvite dežele naslovil vprašanje, ali vedo, da je njihova prihodnost ne ločljivo povezana s prihodnostjo tretjega sveta.

Tako je Bumediten, na čigar pobudo je bilo sklicano prvo zasedanje svetovnega parlamenta o vprašanju razvoja v zgodovini OZN, zajel bistvo sedanje sistema mednarodnih gospodarskih odnosov, ki so še vedno odvisni od dogovaranja med velikimi, medtem ko imajo dežele v razvoju vedno del vloga preskrbovalca s surovinami. Sistem gospodarskih odnosov, vzpostavljen po drugi svetovni vojni, je padel na izpitu, predvsem kar zadeva urejevanje odnosov med razvitimi in deželami v razvoju.

Povečevanje prepada

Razkorak med velikima a neenakima skupinama v svetovnem gospodarstvu je postajal iz leta v leto večji, kljub temu, da so ga v minulem obdobju poskušali skrajšati. Najbolj zvečneci in najširše začetna akcija za izboljšanje gospodarskega položaja nerazvitega sveta, ki je pričel toniti v dolgovih, ima naziv 'drugo desetletje razvoja' in poteka prav v okviru svetovne organizacije. O neuspešnosti dosedanjega poteka tega načrta govori že dejstvo, da se je v minulih desetih letih povprečni dohodek v razvitih deželah povečal od 1.380 na 2.660 dolarjev na prebivalca — torej skoraj podvoji — medtem ko je povprečni dohodek na prebivalca v deželah v razvoju narasel le od 130 na 210 dolarjev.

Od našega brazilskega dopisnika

Prihodnje zasedanje latinskoameriških zunanjih ministrov v okviru organizacije ameriških držav v Atlantiku, ZDA, bo bistveno različno od njihovega zadnjega srečanja v Mehiki. Če samo dejstvo, da bosta sodelovala na srečanju v Atlantiku predstavnik dveh na novo ustoličenih vlad, to sta zunanja ministra Brazilije in Venezuele, napoveduje nekatere spremembe.

Hkrati so se na latinskoameriškem političnem odru zvrstili nekateri drugi dogodki, ki so spremenili tisto ubranost mnenj, kakršna je vladala na sestanku z ameriškim zunanjim ministrom dr. Kissingerjem v Tlatelocu letos februarja.

Na sestanku v Mehiki so bila na dnevnem redu predvsem vprašanja, zastran katerih so si vlade na zeleni celini malone povsem soglasne. To so gospodarski odnosi med razvitimi Zdrženimi državami Amerike in razvijajo se Latinsko Ameriko. Potem je tu še vprašanje Panamskega prekopa, ki je bilo delno urejeno s februarja sklenjenim sporazumom med ZDA in Panamo. Kritične teme, ki vladajo v medameriških političnih odnosih, pa niso prišle na dnevni red v Mehiki.

V Atlantiku dve novi temi

Dve takšni temi, o katerih v Mehiki niso razpravljali, sta na dnevnem redu zdaj v Atlantiku, tako da se jima ministri ne bodo mogli izogniti. To sta blokada Kube, kar je že dolgo vprašanje, in pravica do samoodločbe narodov pri izbiri družbenega reda, kar pa je postalo aktualno v zadnjem času.

Izključitev Kube iz organizacije ameriških držav pred desetimi leti in njena blokada na gospodarskem področju, naj bi bila poučen primer vsem drugim državam, ki bi poskušale menjati družbeno ureditev. Kazen, ki jo je Washington naložil Kubi in katero so podprle nekatere države članice medameriškega sistema, traja še vse do danes, ne glede na dejstvo, da so se razmere v svetovni politiki bistveno spremenile. Medtem ko sta se sporazumela Washington in Moskva po eni strani ter Peking in Washington po drugi, se zdi nelogično, zakaj se ne bi mogla sporazumeti tudi Washington in Havana. Vendar gre tu za nekaj drugega. V bistvu hočejo ZDA pokazati, da je zelena celina njihovo vplivno področje, kjer se odnosi spreminjajo le toliko, v kolikor je to v korist Washingtonu.

Argentina prebija led

Ker pa je razvoj dogodkov šel svojo pot, so nekatere latinskoameriške države spremenile svoj odnos do Kube in z njo kljub prepovedi Washingtona vzpostavile stike. Ti stiki so se odvijali predvsem na političnem področju, hkrati pa se je povečalo tudi skoraj omrtvelo gospodarsko sodelovanje med nekaterimi državami Latinske Amerike in Kubo. Zanimivo je tudi to, da so Kubo priznale dve izmed treh velikih držav zelene celine, to sta Argentina in Mehika. Medtem ko Mehika intenzivno razvija s Kubo politične stike, saj jo je te dni obiskal zunanji minister Rabasa, pa se je Argentina usmerila predvsem na gospodarsko sodelovanje.

nega prebivalstva, s komaj 30 odstotki svetovnega dohodka. Milijarda ljudi, ali nekaj več kot tretjina prebivalcev dežel v razvoju, je še vedno podhranjena, vtem ko ima 900 milijonov ljudi na svetu vsak dan na voljo komaj 30 centov, kar je manj od enkratne vozovnice za mestni promet v New Yorku; 800 milijonov ljudi je nepismeni.

Sprememba, ne krpanje

Ze na četrti konferenci nevrščinih v Alžiru, ki je imela poseben pomen za tokratno dejavnost dežel v razvoju, so poudarili, da sedanje položaja nikakor ni mogoče popraviti s krpanjem odsluženega sistema gospodarskih odnosov v svetu, pač pa je te potrebno hitro in temeljito spremeniti, če naj se dežele v razvoju v daljšem priložnostnem obdobju priključijo razvitemu delu sveta.

Latinska Amerika

Prepovedano biti drugačen

Zunanji ministri latinskoameriških držav se v Atlantiku sestajajo v drugačnem ozračju, kot je vladalo v Mehiki

Peronova vlada je sklenila trgovsko pogodbo s Kubo, po kateri bo dobavila vlad v Havani za 400 milijonov dolarjev blaga. Argentinski minister za gospodarstvo José Gelbard je februarja obiskal Kubo, kjer se je dogovoril za prodajo 40.000 tovornjakov in osebnih vozil. Vendar ta vozila proizvajajo v ameriških podjetjih, kot so General Motors, Ford in Chrysler, ki imajo svoje podružnice v Argentini. Po ameriških zakonih pa ameriška podjetja zaradi blokade ne smejo trgovati s Kubo. Zakon tudi zahteva posebno dovoljenje ameriškega kongresa za izvoz blaga na Kubo. V tem primeru ameriške oblasti niso izdale dovoljenja, kar je v argentinski javnosti povzročilo ogorčenje.

Argentinski senat je izglasoval resolucijo, v kateri pravi, da predstavlja ameriški odlok vmešavanje v notranje zadeve Argentine. Po drugi strani pa je argentinska vlada izjavila po svojem zunanjem ministru Albertu Vignesu, da je treba vprašanje blokade Kube čimprej razrešiti.

Argentinski zunanji minister bo tako postavil vprašanje kubanskega vstopa v organizacijo ameriških držav pred zunanjimi ministri 4 držav zelene celine, ki se bodo sestali pred sestankom v Atlantiku s dr. Kissingerjem v Washingtonu.

Z argentinsko gospodarsko ofenzivo je kubanska blokada dobila nov prizvok, saj je jasno, da tako pomembna posla, kot je prodaja 4 tisoč motornih vozil, ne bi rada izgubila ne ameriška podjetja ne argentinsko gospodarstvo kot celota.

Vendar težav z vstopom Kube v organizacijo ameriških držav še ni konec. Po izjavi mehiškega zunanjega ministra Rabasa, ki se je pravkar vrnil iz Havane, noče Kuba vstopiti v to organizacijo zato, ker jo ima za »kolonialni urad« ameriškega zunanjega ministrstva.

Reforma statuta te medameriške organizacije še poteka, vendar je malo verjetno, da bi Castrova vlada tudi po predvideni reformi spremenila svoje mnenje o organizaciji. Kompromisna rešitev bo najbrž v tem, da bodo gospodarsko blokado končali, ohranili pa še vnaprej politično blokado. S tem bi zadovoljili tisti del latinskoameriških držav, ki tako kot Argentina vzpostavljajo s Kubo predvsem močne gospodarske stike; prizadeti pa bi bil tisti drugi del, ki si želi predvsem tesnejših političnih stikov.

Pravica do izbire lastne poti. Pravzaprav gre pri kubanskem vprašanju za nekaj bolj pomembnega,

ležnega kupca vsega potrebnega in nepotrebne blaga. Razvite dežele, biveše metropole, so jih poskušale vezati nase s pomočjo zveznih sporazumov o sodelovanju, med katerimi je večina imela popolnoma diskriminatorski značaj.

Končati izkoriščanje

Resnična pomoč, so poudarili v Alžiru zbrani predstavniki nevrščinih, ne bi smela biti instrument izkoriščanja, pač pa bi morala biti prilagojena potrebam in možnostim dežel v razvoju. To načelo je pred začetkom izrednega zasedanja obravnavala skupina 77 dežel v razvoju, svoje ugotovitve, ki tvorijo doslej najnovejšo strategijo razvoja, pa so strnili v akcijskem načrtu, v katerem je osem osnovnih smeri delovanja.

V njem — naert bodo predložili v obravnavo razpravljalcem na izrednem zasedanju — dežele v razvoju zahtevajo, da se morajo končati vse oblike tuje okupacije, kolonialne oblasti ter neokolonialnega izkoriščanja, tako da bi zagotovili deželam v razvoju trajno suverenost pri izkoriščanju njihovih naravnih bogastev. S tem naj bi končali obdobje svobodnega in nemotenega investiranja mednarodnega kapitala za izkoriščanje naravnih bogastev v deželah v razvoju, pri čemer so se posebej izkazale številne multinacionalne družbe, ki so prav zaradi poenostavitve njihovega gospodarskega in družbenega razvoja. Tekoči plačilni pri-manjkiljaji so skupaj z narasčajočimi bremenmi odplačevanja dolgov pogubno delovali na mlada gospodarstva dežel v razvoju.

Reforma mednarodnega denarnega sistema je prav tako eno od področij, na katerem bo potrebno v kratkem doseči soglasje, čeprav so prav razvite dežele minirale oba lanskoletna poskusa in s tem zavlekale napore za ustanovitve novega denarnega sistema.

Novi sistem bi moral ustvariti prenos inflacije iz razvitih dežel v nerazvite, te pa bi hkrati morale dobiti pomembnejši vlogi pri odločitvah na mednarodnem denarnem področju, ki je bilo

bi jim tako hkrati odvzeli pravico vmešavanja v notranje odnose dežel v razvoju.

Hitrejši razvoj dežel v razvoju je nadalje mogoče omogočiti z ustvarjanjem pravičnejših razmerij med cenami surovin ter industrijskih izdelkov, ki so bili doslej prevrednoteni, hkrati pa bi morali ustvariti novo strategijo preskrbe sveta s hrano, kar bo zahtevalo nove posege v zemljiško politiko, preskrbo in stalnost cen gnojil in podobno.

Večja zadolženost

Delež dežel v razvoju v mednarodni trgovini v zadnjih dveh desetletjih nenehno pada, spričo nizkih cen surovin, ki so osnovna izvozna postavka zvečine monokulturnih gospodarstev dežel v razvoju na eni strani ter visokih cen industrijskih izdelkov in tehnologije na drugi strani, se je povečevala zadolženost dežel v razvoju, kar je omejevalo že tako zmanjšane možnosti njihovega gospodarskega in družbenega razvoja. Tekoči plačilni pri-manjkiljaji so skupaj z narasčajočimi bremenmi odplačevanja dolgov pogubno delovali na mlada gospodarstva dežel v razvoju.

Reforma mednarodnega denarnega sistema je prav tako eno od področij, na katerem bo potrebno v kratkem doseči soglasje, čeprav so prav razvite dežele minirale oba lanskoletna poskusa in s tem zavlekale napore za ustanovitve novega denarnega sistema.

Novi sistem bi moral ustvariti prenos inflacije iz razvitih dežel v nerazvite, te pa bi hkrati morale dobiti pomembnejši vlogi pri odločitvah na mednarodnem denarnem področju, ki je bilo

doslej popolna domena razvitega sveta.

Hitrejši industrijski napredek dežel v razvoju je mogoče zagotoviti s pomočjo ugodnejših posojil mednarodnih finančnih ustanov, ki so doslej posojale denarna sredstva predvsem za tiste razvojne načrte, za katere so se zanimale države, da jalko pomoči, pa tudi posojilni pogoji so bili nemalokrat izredno neugodni. Hkrati bo potrebno precej povečati obseg odobrenih posojil, posebej še, ker bodo lanske podražite energije ter pričakuje se, da podražite surovin precej presegajo tako obremenjene plačilne bilance manj razvitih dežel.

Pomembno mesto med »smernimi akcijami« ima prenos tehnologije. Dežele v razvoju so že na ministrskem sestanku v Georgetownu sklenile dogovor samostojen razvoj izdelat tehnologije znotraj dežel v razvoju, kljub temu pomembnemu sklepu pa bo treba zagotoviti tudi bolj sproščeren prenos tehnoloških sredstev iz razvitih držav.

Predvsem pa pomoč razvitih, tako tehnološka kot v obliki proizvodov, ne bi smela biti sama sebi namen. V prejšnjih letih se je namreč velikokrat dogajalo, da so industrijske dežele poglavalje svoje pomoč deželam v razvoju z nakupom njihovih proizvodov, pri čemer so razvite dežele sprostile del svojih zalog, hkrati pa so s precejšnjimi vrednostmi izvoženih proizvodov pod krinko nesebične pomoči kovalje lepe dobičke.

Skrb za najrevnejše

Posebej bi na izrednem zasedanju in drugih oblikah dogovaranja o vizi-

ji drugačnih gospodarskih odnosov v svetu morali razpravljati o pomoči najmanj razvitim deželam, članicam »kluba 77« dežel, katerih nacionalni dohodek na prebivalca ne presegata sto dolarjev na leto). Te dežele v primerjavi z drugimi državami v razvoju nimajo ne surovin ne energetskih virov, da bi z njihovo prodajo lahko vsaj deloma financirali lasten razvoj. Pomoč tem deželam bi morala biti, kot je bilo že velikokrat poudarjeno, stvar bi jo lahko, kot je prav tako predvideno v akcijskem načrtu skupine 77, vse mednarodne skupnosti, uredili pa s posebno listino o gospodarskih pravicah in dolžnostih, ki bi jo sprejeli v okviru svetovne organizacije, ta pa bi imela nalogo nadzorovanja in izvajanja določil listine.

Skratka, uresničeni določili v akcijskem programu naj bi postala naloga OZN. S tem so dežele v razvoju hkrati pokazale, da kljub neuspešnosti dosedanjih poskusov svetovne organizacije na področju urejanja mednarodnih gospodarskih odnosov še vedno menijo, da je OZN vendarle najpomembnejši organ, ki lahko sprejme vsesobne sklepe in, kar je še pomembnejše, skrbijo za dosledno izvajanje teh sklepov.

Trdnost in enotnost

Izredno zasedanje generalne skupščine je torej velika priložnost dežel v razvoju za ureditev njihovega neenakopravnega položaja, ter za korenito spremembo zastarelega sistema mednarodnih odnosov. Z uspešnim dogovorjanjem v okviru akcije »skupine 77« so dežele v razvoju dokazale svojo akcijsko trdnost in enotnost, ki bo na govorniškem odru v palači OZN poskušala prebuditi vest človeštva. Motili pa bi se, če bi menili, da je samo s sprejetjem obsežnih deklaracij mogoče urediti vsa vprašanja v gospodarskih odnosih v svetu. Uspešno delovanje na tridesetinskem zasedanju generalne skupščine mora biti le spodbuda za trajnejše delovanje in napore za ustvaritev novih gospodarskih odnosov.

Prav to hkrati pomeni, da morajo za nove odnose ne biti kratak, še manj pa lahak. Uspeh pa bo odvisen tudi od delovanja velikih sil, med katerimi jih nekaj podpira upravljene zahteve dežel v razvoju, vtem ko so se druge zapre v kalup »konstruktivnega čakanja«.

Božo Mašanovič

katero nosilo so režimi v Urugvaju, Čilu in Boliviji. Spor okoli čilsko-perujske meje je bil umetno skuhan, saj je jasno, da to Čilenci lahko rešijo na miren način in brez vsake škode za Peru. V tem sporu gre za to, da bi Čile odstopil del svojega ozemlja Boliviji, ki nima dostopa do morja.

Čilski generali kopljučjo čete

To ozemlje so Čilenci v čilsko-perujski vojni pred 95 leti odvzeli Peruju. Vendar bi morali po veljavni pogodbi iz leta 1929 dobiti najprej soglasnost Peruja, preden bi odstopili zemljo Boliviji. Se preden so se začela posvetovanja na diplomatski ravni, so čilski generali postavili na mejo svoje čete kot demonstracijo moči. Perujska vlada pa meni, da ji s tem grozi vojna nevarnost, in je seveda tudi postavila svoje čete da branijo tisto ozemlje in perujske meje. Sicer pa je jasno, da poskušata čilska vlada preumetri pozornost svoje javnosti na to vprašanje, hkrati pa je tudi organizirala akcijo za oslabitev perujskega režima.

Po dogodkih v Čilu so se reakcionarne sile vdele Latinske Amerike zbrale z namenom zrušiti vse, kar na zeleni celini diši po naprednem. Če upoštevamo, da se je v Argentini desnica zadnji čas lotila leveca, pa to, da je vojska stopila na politični oder v Urugvaju, potem ugotovimo, da je ostal poleg Kube od naprednih režimov v Latinski Ameriki le še Peru. Vse sile so zdaj naperjene proti Peruju in latinskoameriška reakcija mu poskušata zakuhati težave doma in nazven. Čilski generali so se povezali z delom nezadovoljnih perujskih oficirjev, hkrati pa so sprožili spor zaradi meje. Vendar vse kaže, da perujski generali, ki so imeli namen izdati aprila temeljni zakon o družbenoekonomskih odnosih, ne bodo popustili in bodo branili tako svoje meje kot sistem, ki ga hočejo zgraditi. V tem primeru se zdi malone gotovo, da lahko pride do lokalne vojne, katere vzrok ni vprašanje izhoda na morje, ampak obračun med naprednimi in reakcionarnimi silami Latinske Amerike.

Peruju grozi čilska repriza

Napetost narašča in čilski generali se imajo s svojimi 500 tisoč vojaki za dovolj močne, da lahko sprožijo vojno s Perujem. Pri tem nam še preostane ta dejstvo, ki ju ne smemo prezreti. Prvo je, da postaja Latinska Amerika iz dneva v dan bolj zanimivo področje zaradi narasčajočih surovinskih in energetskih krize. To je spoznal tudi sam dr. Kissinger, ki zadnje čase posveča več pozornosti Latinski Ameriki kot pa njegovi predhodnik. In drugo dejstvo je težnja po monolitnih družbenih sistemih po severnoameriškem kalupu. Vsak nagib v levo je danes strogo kaznovan in ravnotežje sil se je nagnilo na desno. Z odstranitvijo naprednega režima v Peruju bi latinskoameriška desnica dosegla velik politični uspeh, saj bi prišlo do politične monolitnosti pod vodstvom ZDA, kljub gospodarskim razločkom.

Ne nazadnje je treba zastaviti vprašanje, kako močan je perujski režim, da preživi te napade, in kakšne so naloge naprednih sil po svetu, da mu priščejo na pomoč. Upati je, da je bila čilska tragedija za napredni svet dovolj poučen primer, ki se v Peruju ne bi smel ponoviti.

Bogdan Salej

Ali sme velesila določati smer poti? — Perujski delavci na političnem zborovanju podpirajo napredne vladne odločitve (foto: »Arhiv Delca«)

BANGKOK — Tajsko glavno mesto ima novo turistično znamenitost: v središču Bangkoka štrlijo proti nebu ožgana in počnela rebra nekdanjih vladnih in administrativnih poslopij. Turistični vodniki, ki vozijo tuje v kraljevo palačo ali v številne tempelje, ne pozabljajo opozarjati svoje stranke na te ostanke lanskega oktobraškega študentskega upora, ki je postal metel komaj dveletno vladavino maršala Kitikačorna in njegove general-ske (in sorodniške) okolice.

Z venomernim tajskim smehljajem pripovedujejo o večdnevni nemirih, o tem, kako junaško so študentje jurisli na tanke in strojnice in koliko jih je padlo. Pripovedujejo nekako tako, kot da je bilo vse skupaj pred vsem zanimivost, ki jo je tajcem vredno povedati in pokazati (seveda z obveznim smehljajem), kot da tisti nekaj sto študentov, ki so obležali na ulicah (navajajo številke od dvesto do štiristo žrtve), pravzaprav ni nič posebnega. To bi bilo še nekako razumljivo, če bi se dogajalo v Indiji, kjer se pogosto vrste demonstracije z desetimi ali celo stotinami mrtvih, toda za Tajsko je bil oktobrski študentski upor največji tovrstni dogodek, ali bolje tragedija, v njeni novejši politični zgodovini.

Kaj so dosegli študenti

Tak odnos, ki tuja — zlasti Evropejca, ki je gotovo najbolj spolitizirana in drugače malo sapientna — malce neprijetno preseneni ali celo prizadene, je bržda deloma posledica mentalitete, ki drugače gleda na življenje v celim in politiko posebej; deloma pa utegne biti tudi posledica tega, da Tajci niti samim sebi še vse do danes niso jasno odgovorili, zakaj so se študentje tako krvavo uprli in kakšne so ali naj bodo posledice upora. Na zunanaj je stvar sicer pojasnjena: uprli so se, ker so oblasti zaprle in obtožile veleizdajce nekaj njihovih tovaršev, dosegli pa so polom vojaškega režima, ustanovitev civilne vlade in obljubo, da bo v pol leta sprejeli ustavo. Mogoče je storiti še korak naprej: študentje — ki so jih podprli domala vsi sloji — so se uprli, ker je bila vojaška vlada slaba in skorumpirana. In še korak dalje: v naslednjih mesecih se je na Tajskem zvrstila soraja stavk, s katerimi so delavci v vseh vejah sicer slabotne in nerazvite tajske industrije protestirali proti neprestanemu povečevanju življenjskih stroškov ter zahtevali (in dosegli) višje plače.

To je že kar veliko in hkrati tudi že vse, kar lahko dobiš od povprečnega tajskega sogovornika, ki ni profesionalni politik. Sicer pa tudi od tega — sodeč po javnih izjavah in govorih ter časopisih — ne bi dobil kaj več. Za normalnega človeka sta surov in skorumpiran vojaški režim in slabšanje življenja najbrž res kar dovolj in celo preveč, za spolitiziranega Evropejca pa seveda manjka političnih razglasov, deklaracij, programov, obljub, napovedanih sprememb notranje in zunanje politike in vsega drugega, kar menda sestavlja normalno politično življenje.

Prav s temi zadevami pa je stvar na Tajskem precej nerodna. Formalno je dežela demokracija zahodnega tipa s strankami, ki nosijo zveneča imena, ki pa imajo malo ali nič članstva (razen profesionalnega vodstva) in politične programe, ki jih je ne le težko ločiti med sabo, ampak je tudi težavno ugotoviti, kaj je pravzaprav njihova vsebina. Se najbolj — in v bistvu tudi edino — jasen je antikomunizem, ki pa je tudi posebne vrste. V bistvu namreč ni obarvan ne ideološko ne politično ne socialno, ampak preprosto je, kot nekaj samo po sebi razumljivega, ker je Tajska pač zvesta zaveznica Amerike in se zato seveda ne bi spodobilo, če ne bi bila antikomunistična. Če sprašuješ ljudi, zakaj so proti komunizmu, dobiš čuden odgovor, da so pač od vseh strani obkoljeni pod komunistove. In če vrtiš še naprej, zveš, da je povsod, kjer so komunisti — v Vietnamu, Laosu in Kambodži — vojna, na Tajskem pa je mir. Navsezadnje se izkaže, da je ves tako glasni antikomunizem samo želja, ostati zunaj vojnega požara v jugovzhodni Aziji, medtem ko s kakšno jasno ideologijo ali socialno opredelitvijo ta zadeva nima dosti skupnega.

Dobro za Vietnam — slabo za Tajsko

Nekateri tujci, ki poskušajo doumeti prava vodila tajskega ravnanja, pravijo, da so Tajci najbolj skeptično ljudstvo, ki v nič ne veruje, pa tudi ničesar ne zanika. Novejša tajska pretreščlost vsebuje marsikaj, kar utegne potrjevati tako oceno. Tako se na primer Tajci nikoli niso programsko in politično posebej upirali kolonializmu, vselej so bili »kooperativni« do tujcev pa vseeno so ves čas — in edini v tem delu Azije — ohranili neodvisnost. Med zadnjo vojno je bila Tajska na strani Japonske, potem pa se je hitro obrnila proti njej in tako se je iz vojne izvlečla z najmanj žrtvami. Po vojni je bila — tako kot v glavnem vselej — spet pripravljena živeti v največjem prijateljstvu in zavzetosti s tistim, ki je najmočnejši. In to so bile ZDA. Tajsko je brez ugovorov postala ameriško vplivno področje in dovolila Američanom, da so na njenem ozemlju zgradili močna vojaška oporišča. Ko se je vietnamska vojna najhujše razvnela, je Tajsko morala plačati davke; pošiljala je svoje čete v Vietnam, deloma tudi v Laos in Kambodžo. Toda to ni delala zastoj; dobivala je okrog 60 milijonov dolarjev letne pomoči od ZDA, imela pa je tudi druge koristi. V ameriških oporiščih je zaposlenih blizu 100.000 Tajcev, Tajsko pa je postala kraj, kamor so Ameriški vojniki iz Vietnama prihajali na dopuste, oddih ali zdravljenje. Posredno je od tega posebnega

Tajska po študentskem uporu

Bambus v zatišju

Pragmatična politika brez jasne perspektive

V Bangkoku

Libanonska kronika

Dramatično prebujanje šiitov

Od stalnega dopisnika Oslobođenja posebej za Delo

Pred kakimi desetimi dnevi je bil prastari Balbek v libanonskih gorah priča množične, fantastične manifestacije, ki je mnoge Libanonce spomnila na dneve davnega boja za osvoboditev. Z vseh strani te majhne države z juga in s severa, s plodnih ravnin, iz planinskih vasi in velikih mest so v Balbek prihajale množice šiitov na zborovanje, ki je, kot je kasneje v svojem govoru povedal njihov duhovni vođa Imam Musa Sadr, napovedalo, da bo »prebujanje brutalno...«

Skoraj petina skupnega šiitskega prebivalstva Libanona, več kot sto tisoč ljudi se je ta dan zbralo v Balbeku. Obenem so priredili razstavo orožja: več kot 15.000 udeležencev je imelo puške, strojnice, bazuke, metalce granat. Ko se je v Balbeku pojavil Imam Musa Sadr na čelu avtomobilске kolone, v kateri je bilo, kot računajo, kar 3000 vozil, so začeli v znak pozdrava streljati. Vse to je dolgo odmevalo po libanonskih gorah.

Slabše kot pod Rimljani

Ta nenadni izoruh »šiitskega besa«, po obliki in obsegu strahotno velik, je dolgo tiel in ni bil povsem iznenaden. Libanonski šiiti, ki tvorijo dobro petino prebivalstva, se že dolgo čutiljo zapostavljene tako v gospodarskem in

političnem kot kulturnem pogledu. Na jugu, kjer so v večini, so od junijske vojne leta 1967 nenehno med ognjem. Imam Musa Sadr je v svojem emocionalnem govoru opozoril na vse te šiitske težave. Navedel je primer Balbeka, ki je živel bolje v dobi Rimljanov kot živi zdaj. Takrat so tam imeli namakalni sistem, zdaj pa prebivalcem Balbeka primanjkuje vode. Osrednje teme v Imamovem govoru so bile sodobne: popolna odsotnost vsakega zanimanja oblasti za jug Libanona in obrobna območja; zavlačevanje z ureditvijo namakalnih načrtov; namera, da se voda reke Litani izkoristi za preskrbovanje Bejruta; zapostavljanje komunikacij z dolino Beka, v kateri zaradi nedostopnosti prodajajo kvadratni meter zemlje po deset piastrov, medtem ko v Bejrutu stane 10.000 lir; zanemarjanje obrambe južnega Libanona pred izraelskim sovražnikom; pomanjkanje socialne, izobraževalne in zdravstvene skrbi; nesuštne zastopnost šiitov v državni upravi in administraciji. Z eno besedo: Imam je našel vse probleme in poudaril, da ne govori zoper posamezne osebnosti, ampak se bori za načela. Napovedal je, da se bo »bojeval do zadnje kaplje krvi za pravice svoje skupnosti«.

Zborovanje v Balbeku in Sadrov govor sta sprožila velik odmev v libanonski javnosti, ki jo zadnje čase pretresajo socialni nemiri, kakršnih prej ni bilo. To »dramatično prebujanje šiitov« je najbolj prizadelo vlado, ki je že pod pritiskom mnogih nezadovoljnih. Impresivna »razstava orožja« v Balbeku je zapustila še posebej neugoden vtis. Razumelo jo kot znamenja, da se šiiti ne šaliijo.

Po drugi strani pa ta dogodek očitno kaže, da se šiiti ne šaliijo. Po drugi strani pa ta dogodek očitno kaže, da se šiiti ne šaliijo. Po drugi strani pa ta dogodek očitno kaže, da se šiiti ne šaliijo.

nalne in plemenske okvire, da izstopa iz konservativnih okovov in se vsiljuje kot tvoren dejavnik in političnem življenju države. Šiitski partikularizem in izoliranost segata v daljno preteklost in sta povezana s samim nastankom te islamske verske ločine, ki se je ločila takoj po smrti Mohameda in se navezala na njegovega zeta Alija kot edinega resničnega prerokovega naslednika. Šiiti živijo v mnogih arabskih državah in so se razcepili na vrsto »podločin«. Glede na to, da so bili najpogostejše v manjšini, so poskušali svojo identiteto ohraniti z zapiranjem svojih skupnosti. To pa je peljalo k plemenskemu in verskemu partikularizmu.

V povezanosti z bližnjemzhodno krizo

Šiiti so se naselili v Libanonu že v prvem stoletju po Mohamedovi smrti. Vrsto stoletij so jih zanemarjali. Konec 18. stoletja so jim celo prerokovali, da se bodo popolnoma vtropili v druge skupnosti. Te napovedi pa se niso uresničile. Namesto da bi »odmirali«, so šiiti doživeli svojstven demografski boom. Zdaj jih v Libanonu živi več kot 500.000, to pa je več kot petina prebivalstva. Šiiti so v večini v južnih pokrajinah in severovzhodnih planinskih delih Libanona (Balbek, Hermel). Zaradi vojne z Izraelom in sploh zaradi socialnih in političnih dogodkov na Bliznjem vzhodu je proces preseljevanja zajel tudi Šiite. To je povzročilo, da jih vedno več živi v velikih mestih, zlasti v Bejrutu, okrog katerega so napravili nekakšen krog.

Ti premiki so povzročili v šiitski

skupnosti velike spremembe. Nekoč so bili tako rekoč izključno majhni posestniki zemlje in kmetijski delavci na tujih posevstvih. Zdaj pa so se začeli zaposlovati v industriji, obrtništvu, taksi-službah, gostinstvu, v trgovini itd. Pojavila se je tudi šiitska inteligenca, ki je začela razvijati svoje akcije. Z eno besedo: ves splet okoliščin in družbenopolitičnih dogajanj, nastalih z bližnjemzhodno krizo, je povzročil globoke spremembe med šiiti in pripeljal do reformističnega gibanja, ki se zbira okrog Imama Muse Sadra na eni strani, na drugi strani pa do revolucionarnih gibanj, ki so zlasti značilna za libanonski jug.

Novo, dinamične sile

Na jugu, kjer je palestinsko odporiško gibanje zelo dejavno, so šiiti razmeroma hitro navezali stike z naprednimi političnimi silami, zlasti s stranko Baas in libanonskimi komunisti.

Samii Palestinci jim dajejo nekakšno politično vojaško zaščito pred oblastmi. Šiiti so se začeli sindikalno organizirati, pojavile so se celo nekatere maoistične smeri. V takšnem položaju so tradicionalnam šiitskim političnim voditeljem dnevi šteti, na njihova mesta pa prihajajo neprimerno bolj dinamične sile novih »reformistov« in »levih revolucionarjev«. Njihove zahteve prav gotovo mnogo bolj ustrezajo času in potrebam šiitske skupnosti. V mnogih komentarjih ob šiitskem zborovanju v Balbeku poudarjajo celo, da se tisto, kar je Imam Sadr dejal v svojem govoru, nanaša na vse Libanonce.

Riza Mehinagić

sturlizmas živelo dobrega pol milijona ljudi. K temu je treba prišteti še, da so Američani na Tajskem, ki je njihovo zadnje zvesto oporišče v jugovzhodni Aziji, zgradili nekaj industrijske predvsem lahke — in razvijali nekaj infrastrukture. Tako je dežela živela relativno kar dobro in huje, ko je bilo v Vietnamu, več je imela Tajska dobička.

Slabe strani tega izrazitega pragmatizma so se začele vidneje kazati, ko se je vietnamska vojna končala in so se začeli Američani umikati, kajti kar polovica povečevanja tajskega bruto nacionalnega dohodka (ki je med vietnamsko vojno rasel za 8 odstotkov na leto) je odvisna od ameriških izdatkov na Tajskem. Toda leta 1971 so Američani umaknili tretjino svojih vojakov iz Tajske in jih postopoma še umikajo, začeli pa so jih umikati tudi iz Vietnama. Za Tajsko je bil to hud udarec — zlasti za mesta — kajti priliv dolarjev je bil močno zmanjšal, z zmanjšanjem ameriške vojaške prisotnosti pa se je zmanjšalo tudi ameriško poslovno zanimanje za Tajsko.

Dežela se je znašla v položaju, ko se mora bolj naslanjati na lastne moči. Le-teh pa ni veliko. Industrija je slabo razvita in večinoma v rokah tujcev — Američanov in Japoncev — povrh pa še taka, ki ustreza njim in daje Tajcem le malo drugega kot zaposlitev. V kmetijstvu je edini omerni vredni izvozni pridelek riž, toda prebivalstvo se je od leta 1947 podvojilo (zdaj živi na Tajskem 35 milijonov ljudi) in riža za izvoz je čedalje manj. Za zdaj v deželi še ni lakote, toda perspektive niso rožnate. Prebivalstvo se naglo množi, na vasi (kjer živi 80 odstotkov ljudi) hitro narašča socialna diferenciacija; majhna posevta propadajo, tako da ima samo še 40 odstotkov vaščanov lastno zemljo, prideški na naraščajočih velposesstvih pa niso bistveno večji.

Vse naštetu povzroča, da se po eni strani množi število ljudi, ki iščejo delo, dela pa je manj kot prej. Cene za hrano in industrijsko blago naraščajo, plače pa ne, ker je ponudba delovne sile prevelika. Kvaliteta življenja je v celim zadnja leta občutno padla. Poleg tega ima dežela opraviti še z gverilci, ki jih resda ni veliko — skupno nekaj tisoč na severu, severovzhodu in jugu — ki pa vendarle v določeni meri povzročajo negotovost, omogočajo privilegiran položaj vojske in povečujejo navezanost na ZDA. Vzrokovi za nezadovoljstvo je torej dovolj.

Oktobrski študentski izbruh je več kot prepričljivo opozoril na zagato, v kateri se je znašla dežela. Toda po vsem, kar se je zgodilo od tedaj, ni mogoče trditi, da je že kje videti izhod iz zagate. Edini konkretni program, ki obstaja, je sprejem ustave, ni pa nobenega gospodarskega in socialnega programa — razen kar najbolj splošnih besed — s katerimi bi ta ali ona skupina poskušala upreti pogled v prihodnost ali celo kaj storiti zanjo.

Tipanje za novim vetrom

»Bambus v vetru« — pogosto optujejo Tajsko, s čimer hočejo reči, da se ta dežela kaj rada ravna po zunanjih vplivih. Delna dezangaziranost ZDA je gotovo tak vpliv in po oktobrskem pretresu je nekaj znakov, ki kažejo, da Tajska previdno poskuša naravnati jadra po spremenjenem toku vetra v Aziji. V Bangkoku so javno ugotovili, da ameriško zanimanje za Tajsko upada, kar se že pozna tudi v tehnični pomoči in upadanju investicij. Zato je bilo tudi že javno povedano, da se je treba ozreti po »drugem vetru« in trenutno so oči uprte predvsem v Japonsko, ki naj bi Američane nadomestili tako v trgovini kot v investicijah in delno tudi v pomoči.

Bil pa je storjen še korak dlje: februarja je obrambni minister Dave Culasapija odletel v Peking. Toda ni potoval kot obrambni minister, ampak kot predsednik tajskega olimpijskega komiteja. Vrnil se je z obljubo Kitajcev, da bodo protičili mnobe za povečanje trgovine in gospodarskega sodelovanja s Tajsko in s previdno izjavo, ki jo je dal po vrnitvi v Bangkok, da bo naslednji korak v tajsko-kitajskih odnosih začetek dialoga.

Nekaj dni pozneje je Tajska naredila še en svestik koraka pri iskanju novega vetra. Prvikrat po vojni se je prav naravno in previdno distancirala od neke ameriške poteze. V imenu vlade je general Prača Gunakasem 14. februarja izrazil blago zavpit pomislek o smotnosti ameriškega oporišča na otoku Diego Garcia v Indijskem oceanu. »Tajsko ne vidi rada, da vellesle gradijo vojna oporišča v Indijskem oceanu,« je izjavil. Ko pa so ga novinarji, začudeni spriču tako jasno izražene »antiamerikanizma«, vprašali, kaj to pomeni, je modro pojasnil, da je težko kaj določenege reči o ameriškem oporišču na Diego Garcia, kajti ta zadeva ima več ptiati in spočakati moramo in videti, ali bo prevladala dobra ali slaba strana.

Ta previdnost, ki je hkrati tudi neprestana pripravljenost takoj obrniti jadra po vetru, je zelo tipična za tisto, čemur bi lahko rekli tajska politika. S takim ravnanjem je Tajsko v modernih časih kar dobro vozila, dast tujca seveda ne motita tak pragmatizem in pomanjkanje sleherne politične, ekonomske in socialne vizije prihodnosti. Zdi se mu namreč, da brez take vizije ni mogoče dolgo živeti, čeprav je res, da Tajsko živi brez nje že najmanj dvesto let, in to ne najslabše. Morda pa je tajska vizija nekaj, kar je za Evropo težko pojmljivo — živeti in preživeti s čim manjšim naporom in žrtvami in brez političnih ali drugačnih obremenitev.

Kakor koli že, naj bo to modro ali neumno, perspektivno ali ne — trenutno je Tajsko v skripih. V trenutnem položaju v Aziji in posebej v svojem ožjem območju — jugovzhodni Aziji — namreč ni niti »bambus v vetru«, ampak kvečjemu »bambus v zatišju«.

Janez Stančič

S poti po Kuvajtu

Nove razsežnosti

Kuvajtski sklad za gospodarski razvoj arabskih držav bo poslej na voljo tudi drugim deželam v razvoju

Abdel-Rahman Salem El Atiki, kuvajtski najtni in finančni minister, je dal minuli teden objaviti novico, o kateri se je sicer že nekaj časa, povsem neuradno, a zelo določno govorilo, čeprav je kuvajtska vlada odlašala z uradno objavitvijo, bržčas zaradi tega, ker je čakala na konec sestanka koordinacijskega biroja nevršenih držav.

Po Atikijevi izjavi so bile govorice dokončno potrjene. Kuvajtska vlada je sklenila povečati sredstva svojega sklada za pomoč arabskim državam z dosedanjih dobrih 600 milijonov na skoraj tri in pol milijarde dolarjev, ta sredstva pa bodo po novem na voljo tudi drugim deželam v razvoju in ne samo arabskim, kot je veljalo doslej.

Tako bo kuvajtski sklad za gospodarski razvoj arabskih držav, takšen je namreč njegov uradni naziv, postal pravzaprav sklad za razvoj dežel v razvoju, čeravno bo še naprej obdržal dosedanjí naziv. Pa tudi sklad bo še naprej ostal menda edina finančna institucija takšne vrste na svetu. Ustanovila ga je namreč država, ki sama nima razvite industrije, pa vendar je, zahvaljujoč dohodkom od nafte, doslej enajst let sistematično dajala denarna sredstva za gospodarski razvoj arabskega sveta.

Sklad je bil ustanovljen decembra 1961 ali drugače, leto dni potem, ko je Kuvajt postal neodvisna država z velikanskimi zalogami nafte, katere cena pa je bila tedaj še vedno izredno nizka. Največ zaslug za ustanovitev sklada imata prav sedanja vodilna moza Kuvajta, emir, ki je bil tedaj še ministar za zunanje zadeve, ter ministrski predsednik, ki je tedaj opravljal dolžnosti finančnega in naftnega ministra, po statutu sklada pa je postal tudi prvi predsednik odbora direktorjev,

torej organa, ki določa splošno politiko sklada ter daje končne odločitve o dodelitvi posojil.

Skromen začetek

Novoustanovljeni sklad je tedaj imel prostore v majhni, neugledni hiši v puščavskem predmestju kuvajtskega glavnega mesta. Njegova sredstva so bila skromna (okoli 150 milijonov dolarjev), pa vendar se je natovalcem sklada posrečilo pravar ustanovljeno institucijo obdržati pri življenju.

V začetku, posebej po letu 1963, ko je generalni direktor sklada postal Abdel-Latif Jusuf El Hamad, ki mu v Kuvajtu poleg ustanovitve pripisujejo največ zaslug za uspešno delo sklada, se način dela sklada ni veliko razločeval od dela v podobnih institucijah, ki

delujejo v svetu. El Hamad se je tiste dni precej zgedoval po metodah dela in organizaciji svetovne banke, prirejene kuvajtskim razmeram. Eden strokovnjakov svetovne banke je celo prišel za dve leti v Kuvajt, kjer je sklada pomagal iz začetnih težav, posebej pri organizaciji ter nasvetih o poslovnih odločitvah.

Kljub zgedom je sklad vendarle obdržal veliko značilnosti, po katerih se močno razločuje od drugih finančno-posojilnih ustanov.

Sklad nikakor ni običajna finančna ustanova, ki daje svoja sredstva tja, kjer so finančni pogoji najboljši ali kjer je zagotovljeno hitro obračanje denarja. V listini sklada je zapisano, da so sredstva namenjena pomagati arabskim državam, da razvijejo svoje gospodarstvo, in tega so se vodilni moza sklada vedno držali, čeprav so velikokrat odstopali od tradicionalnega poslovanja finančnih ustanov, ki jim je pri dodelitvi posojil najpomembnejša gospodarska upravičenost

projekta ter kreditna sposobnost posojiljemalca, na podlagi česar dajejo posojila in nato pobirajo obresti. Kuvajtski sklad je že od samega začetka drugače posloval.

V Bahrajnu je sklad na primer finančni gradnjo velike aluminijске tovarne, vendar se strokovnjaki sklada niso zadovoljili le s tem, da so glede na upravičenost graditve dali denar, pač pa so tudi predlagali, kakšno opremo naj kupijo, in opravili vse dolgo pot, od zamisli na papirju do dognane investicijske študije.

Ne le finančni učinek

Poleg tega sklad pogosto financira tudi gradnjo takšnih objektov, za katere običajna finančna ustanova ne daje denarja. Leta 1963 je sklad sklenil dati denar za gradnjo elektrarne v Tuniziji. Za isti projekt se je nekaj časa zanimala tudi svetovna banka, vendar je odstopila od načrtov za finančno sodelovanje zaradi tega, ker tunizijska vlada tedaj še ni sprejela odločitve o plačilu odškodnine za nacionalizirano francosko električno družbo. Zanj je bilo takšno vlaganje tvegano.

Tudi drugi primer, navaja ga britanski poznavalec arabskega sveta Robert Stephens v svoji knjigi »Arabska nova meja«, je iz Tunizije. Svetovna banka je pred leti odklonila financiranje nekega poljedelskega projekta, ker je menila, da je dohodek, ki ga bo država imela po dograditvi, prenizek. Strokovnjaki sklada, ki se niso toliko zmenili za finančni izkoristek sklada, so upoštevali družbeno korist, zvišanje življenjskega standarda za delavce, ki bodo z novim objektom dobili delovna mesta, ter vlogo objekta pri poljedelski politiki dežele in so nemudoma odobrili potreben denar.

Lastna načela

Sklad ima torej svoja načela. Osnovno pravilo pravi, da projekti, za katere dajejo denar iz sredstev sklada, sme smejo biti v nasprotju z interesi Kuvajta ali katerekoli arabske države. Vendar prosilec za posojilo ni zavezan opremo za projekt kupiti v Kuvajtu, torej ne poznajo tistega sistema pomoči, ki so ga nekatere

industrijske dežele po svetu zelo dognano razvile in koristno prodale svoje odvečne zaloge.

Načela kuvajtskega sklada so drugačna. Predlagani projekt mora biti predvsem kvaliteten in mora imeti vidno vlogo pri razvojnem programu dežele. Poleg tehnične in gospodarske upravičenosti (tukaj, kot omenjeno, lahko pride do odstopanj) mora biti jasno, da bo po obdobju vpeljevanja lahko odplačeval prejeta posojila, zato strokovnjaki sklada pripravijo obširno študijo o finančnih podrobnostih ter o namembnosti sklada, glede njegove vezanosti na nacionalno gospodarstvo.

Projekt mora prispevati k proizvodni zmogljivosti dežele, če je možno, mora povečati njen devizni priliv (kar ni nepomembno, ker ima precej arabskih držav hude probleme z uravnavanjem zunanjetrgovinske menjave). Dežela, ki jemlje posojilo, mora tudi sama prispevati del sredstev, predlagani projekt pa mora tudi izboljšati strukturo in število zaposlenih.

»Nebankirski« pogoji

Posojilni pogoji so zelo ugodni. Sredstva sklada dajejo na 10 do 40 let, obresti pa znašajo od enega do štirih odstotkov (medtem ko daje svetovna banka sredstva na osem odstotne obresti), vendar je Kuvajt že dal posojila povsem brez obresti (le po pol odstotka za kritje lastnih stroškov) in na 50 let.

Po pravilniku sklada ne sme biti vrednost posameznega posojila večja od deset odstotkov vrednosti skupnih sredstev sklada. Teoretično to pomeni, da lahko dajejo za projekt največ 70 milijonov dolarjev, vendar ta določba nikoli ni bila vprašljiva, saj je znašalo najvišje posojilo (za razširitev suškega prekopa) le približno 35 milijonov dolarjev. Sklad ima tesne stike s svetovno banko in nemalokrat posreduje pri svetovni banki in drugih finančnih ustanovah ter jamči za posojena sredstva, kar je nemalokrat celo pomembnejše kot posojilo samo.

Ob ustanovitvi je imel sklad okoli 150 milijonov dolarjev sredstev, leta 1963 so znesek sredstev podvojili, tri leta kasneje pa so le-ta znašala že 200 milijonov dolarjev. Količina denarja je bila pač odvisna od kuvajtskega proračuna in gibanja deviznih rezerv, od vladne politike ter od stanja na naftnem tržišču. V leti 1967-71 ni bilo skoraj nobenega dotoka v sklad, čeprav sta vlada in parlament sklenila

vsako leto prispevati v sklad več kot 300 milijonov dolarjev. Od zamisli pa so odstopili, ker je vlada leta 1967 sklenila dati Egiptu, Jordaniji in Siriji več kot 150 milijonov dolarjev na leto za kritje vojskih stroškov.

Zato so se vodilni moza sklada, in prav pri tem ima El Hamad največ zaslug, sklenili opreti na lastne moči, kar je sklada prineslo precej samostojnosti. Ko so se dobički od nafte precej povečali, torej leta 1971 po teheranskem sestanku držav izvoznice nafte (OPEC), ko so proizvajalke naposled izsilile višjo ceno nafte ter več denarja od vsemogonih naftnih družb, ki so desetletja vedrile in oblačile v teh deželah, so se sredstva sklada znova povečala in so do letošnjega leta razpolagali z več kot 600 milijoni dolarjev. Ta sredstva so pa bila bolj izkoristljiva kot v drugih svetovnih bankah, ki imajo del sredstev vezanih v obliki obveznih naložb, medtem ko lahko kuvajtski sklad, ki takšnih omejitev nima, praktično vse denar porabi za vlaganja. Poleg tega ima sklad možnost vzeti posojilo bodisi v Kuvajtu, bodisi na mednarodnem trgu kapitala, pa tudi izdati obveznice v dvojni vrednosti svojih osnovnih sredstev. Če poleg tega upoštevamo, da lahko vlada brez komplikacij samostojno poveča sredstva sklada, kot bo, recimo, storila po Atikijevi izjavi, je očito, da so sredstva sklada praktično neuhajljiva.

O odobritvi posojil — v minulih enajstih letih so razdelili približno za 350 milijonov dolarjev sredstev — odloča odbor osmih direktorjev, ki jih imenuje naftni in finančni minister, ta pa je po funkciji predsednik tega odbora in podpisuje posojilne pogodbe. Generalni direktor sklada pa skrbi za administrativne, finančne in tehnične podrobnosti in ima — kar se je posrečilo El Hamadu — dokaj vplivno vlogo pri posojilnih odločitvah.

Načrti za prihodnje

El Hamad je, to v Kuvajtu radi poudarjajo, pravzaprav preoblikoval delovanje sklada, ki se je pred kratkim vselil v blesčeče, s klesanim kamnom obloženo kvadratno poslopje v središču Kuvajta. V njem dela le 60 uslužbencev, ki so sicer različnih arabskih narodnosti, vendar z upoštevanja vrednih univerzitetnih diplomov, kar je vodstvu sklada omogočilo enajst let uspešnega dela.

V skladu se zavedajo, je potrdil eden mladih ekonomistov Halid Faisal, da popolnosti še zdaleč niso dosegli. Do sedaj niso vlagali sredstev v razvoj šolstva, socialnih služb, zdravstva ali stanovanjske gradnje, kjer je težje izbrati primerne načrte in kjer se rezultati vlaganj kasneje pokažejo. To je v načrtu za prihodnja leta.

Dosedanje uspešno poslovanje sklada je hkrati zagotovitev, da bo leta v novi vlogi, ko bodo sredstva namenjena tudi drugim deželam v razvoju, znal obdržati smer, ki jo je sledil v minulih enajstih letih. Za pomoč deželam v razvoju, ki jih bodo letos hudo prizadele podražitve energije in surovin, pa bo, kot je s svojo značilno odprtostjo izjavil El Atiki, potrebno več storiti. Tudi druge dežele proizvajalke nafte naj bi prispevale del sredstev za pomoč deželam v razvoju. Kuvajt je, je poudaril Atiki, storil vse, kar je bilo v njegovi moči.

Božo Mašanović

Kuvajtske vzporednice

Moja srečanja z Indijo

Poroka kot prestižno znamenje

Indijci so nadse gostoljubni. Evropejec pride ponavadi najprej v stik z zahodnimi, evropelziranimi Indijci. Nekateri so tudi amerikanizirani in govore celo angleščino z ameriškim naglasom. Ti ljudje so večinoma oblečeni po evropsko, njihove žene pa nosijo tradicionalne sarije. Mnogi izobraženi Indijci so študirali v ameriških univerzitetnih središčih in v Parizu, v Londonu, v Nemčiji. Čeprav veliko vedo o indijski kulturi, je od njih težko kaj zvedeti. Večina njih se indijskim navadam posmehuje ali o njih vsaj nerada govori.

Druga kategorija Indijcev, s katerimi pride človek najpogosteje v stik, so ljudje s ceste — fantje, uslužni vodniki in trgovci, ki vedno želijo od tujca predvsem denar. Dober način, da se bolje seznaniš z indijskim življenjem, je potovanje z vlakom. Seveda ne v prvem razredu, ampak v drugem ali celo v tretjem.

Indijci so gotovo najbolj zgovorno ljudstvo na svetu. Zgovorni so prav po italijansko, le da so bolj zadrživi. Krisna Menon je postal v Združenih narodih znan po tem, da je imel najdaljši govor v tej svetovni organizaciji sploh.

Indijci največkrat potujejo skupaj s svojimi družinami, ženami in otroki. Se pred desetimi leti je Indijec tujca ponavadi povprašal: »Kako vam je všeč v Indiji?« Po dvajsetih letih neodvisnosti so Indijci dosti samozavestnejši. Najpogosteje začno pogovor z vprašanjem: »Iz katere dežele ste?« Nato te povprašajo po imenu, po poklicu, po zakonskem stanu, po otrocih in njihovih imenih. Zanimajo ga predvsem tvoje družinske razmere. Vedejo

se tako, kot da si postal njihov sorodnik. Ze na vlaku te povabijo na dom ali te pogostijo s čajem in s slaščicami. Tako se človek kaj kmalu sreča z vegetarijansko hrano. Vrh tega se mora hitro naučiti, kako naj je z rokami, brez pribora.

Preden stopiš v preprost indijski dom, se moraš pri vходу sezuti. Nato s prekrizanimi nogami sedeš na preprogo.

Indijci žive v velikih družinskih skupnostih, nekakšnih komunah, kjer je vsa lastnina skupna, tudi zasluzki posameznih članov družine gredo v skupno blagajno. Prednost take velike družine je čustvena in gospodarska varnost, ki jo zagotavlja svojim članom.

Slaba posledica življenja v veliki družini pa je pomanjkanje osebnih pobud. Takšna družina tudi ne pozna zasebnosti.

Indijec te najrajši povabi na domači praznik, ki mu vsaka družinska skupnost pripisuje izjemno velik pomen. Značilno je, da se vse indijsko življenje zavrti okrog — poroke. Na svatbe povabijo zelo veliko ljudi. Če preživiš v Indiji nekaj let, se ne moreš izogniti vsaj tridesetim svatbam. Čeprav žive Indijci vse življenje nadse skromno, stopajo v zakon kot kralji. Ob takšnih priložnostih žrtvujejo vse, kar imajo. Moč družine se kaže prav z veličastnostjo poroke.

Brahmanski obred indijske poroke je star tisočletja, je izredno poetičen in traja nekaj ur. Med obredom recitirajo himne, vodijo nevesto okoli svetbenega ognja, na roko in v ogenj vlivajo surovo maslo, izgovarjajo pomenljive besede in čakajo na zvezdo jutranjico, ki jo mora žena pokazati nevesti.

Na svatbah pa tudi v restavracijah se tuje seznanjajo z indijsko kuhinjo, ki uporablja najmanj petindvajset različ-

nih začimb. Indija slovi po odličnih karijih, omakah iz rib, jaje, mesa in zelenjave. Omake servirajo z rižem, ki ga znajo pripraviti na vsaj sto načinov. Slove tudi briani — navadna kuretnina z rižem, obložena z oranzami, z ananasom, s silvami, potresena s sladkorjem in odišavljena z rožno vodo.

Manj zahtevna različica brianov je pulao, poslastica iz riža, kokosovih orehov, sadja in različnih jedilnih buč. Pri indijskem kosilu postrežejo tudi z nekakšno grahovo juho, ki jo pripravijo iz sto vrst stročnic. Imenujejo jo dal, ima izreden okus. Žal pa jo gostu ponudijo zelo malo. K vsakemu kosilu ali večerji sodijo čapati, iz moke in vode narejena in na surovem maslu spečena ometla. Čapatom podobni so puriji, le da so okrogli in ocvrti v vročem maslu. Za indijske slaščice trdijo, da so najboljše na svetu, so odličnega okusa in diše po najbolj izbranih rožnih vonjavah.

Za Evropejca je seveda nenavadno, ko vidi, da v Indiji ne uporabljajo jedilnega pribora, ampak jedo s prsti. Indijci v tem izredno uživajo. Če morajo jesti z žlicami, vilicami in noži, duhovito pravijo, da se jim to zdi nekako tako, kot da bi se ljubili s pomočjo posrednika. Ob posebnih priložnostih ali v revnejših domovih ponudijo hrano kar na listih banan ali na velikih kovinskih ploščah, ki jim pravijo tali.

V hudi vročini se najbolj odzheja s priljubljenim lasjem, s piščajo, pripravljeno iz kislega mleka, sladkorja, smetane, rožne vode in kdove iz česa še. Zejo pomaga premagovati tudi sok sladkornega trsta, najboljše pa je sok manga, o katerem pravijo, da je najbolj žlahten indijski sadež.

Milan Stante

Veliki razločki v šolskem športu

Zdravje in sposobnost za delo

Učni načrt telesne vzgoje v srednjih šolah

Reforma telesne vzgoje v srednjih šolah je doživela bistvene spremembe in povzročila v strokovni javnosti kvalitetni miselni premik. Nove naloge so zahtevne, toda s stališča potreb učencev nujne. Učno-vzgojni smotri postavljajo pred telesno vzgojo in šolski šport konkretne naloge, ki ustrezajo vsem kategorijam učencev, od tistih z motnjami v rasti in razvoju, do onih, ki so sposobnejši.

Smotri

Učenci si pri telesni vzgoji: utrjujejo zdravje, razvijajo sposobnosti za delo in obrambo, razvijajo smisel za varstvo človekovega okolja, tovarištvu, zavestno disciplino, kulturno vedenje in lepoto gibanja, razvijajo ustvarjalnost in iniciativnost, veselje do planinstva in športnega tekmovanja (posebej v izbrani panogi), pridobivajo trajne telesnokulturne navade za smotno izrabo prostega časa.

Smotri upoštevajo vse učenceve biopsihosocialne dimenzije in niso formalno »prilepljeni« k učnovzgojni vsebini. Tako postavljeni smotri pa zahtevajo dobro strokovno delo in visoko pedagoško kulturo učiteljev telesne vzgoje.

Učna vsebina

Najprej želimo opozoriti na bistvene vsebinske značilnosti učnega načrta za srednje šole: poudarjena je skrb za zdravje in varnost učencev; bolj kot doslej upošteva interes učencev in jim tako vzbuja smisel in nagajenje za športno udeleževanje; obseg učne snovi je skróčen in zajema le tiste zahteve, ki jih šola v okviru svojih možnosti lahko uresniči in so za učence potrebne; večji poudarek je na aktivnosti kot na formalnem izpolnjevanju nalog. Učenci so tako za športno vzgojo bolj motivirani; nudi ugodne okoliščine za uveljavljanje sistema delovne vzgoje učencev; učna snov ni posredovana konkretno in podrobno, kar omogoča večjo ustvarjalnost pri delu in potrjuje velike zaupanje učiteljem telesne vzgoje; vključuje nekatere vsebinske in organizacijske zahteve (dejavnost šolskih športnih društev, merjenje telesnih sposobnosti učencev, krajšo planinsko transverzalo, učenje plavanja, smučanja, posebno telesno vzgojo za bolne ter v razvoju in rasti motene učence itd.) program je vsebinsko uskladen z drugimi predmetnimi področji; upošteva smotre šole in širši družbeni interes vzgoje in izobraževanja; od učiteljev telesne vzgoje zahteva permanentno strokovno izpopolnjevanje, uveljavljanje novih oblik in metod dela in boljše sodelovanje z učenci.

Ze iz navedenih posebnosti je mogoče spoznati, da je razloček med stari in novim učnim načrtom velik. Koncept telesne vzgoje v srednjih šolah predstavlja aktivnost v obliki osnovnega in dopolnilnega programa, ki je zasnovan na biopsihosocialnih potrebah in motivih učencev. Osnovni program zajema: 1. obvezne naloge za vse učence, 2. obvezno panogo po izbiri in 3. telesno vzgojo za bolne ter v razvoju in rasti motene učence (do sedaj telesne vzgoje oproščene učence).

Z obveznimi nalogami si bodo učenci razvijali osnovne psihomotorne sposobnosti z elementi: atletike, vaj na orodju in talne telovadbe. Pri vadbi v navedenih športnih panogah je poudarek na pridobivanju moči, hitrosti, spretnosti, vztrajnosti itd., ne pa na tehnični izvedbi posameznih elementov. V okviru obveznih nalog so vključene še: plavanje, smučanje, planinstvo, program tekmovanja, športni dnevi in merjenje telesnih sposobnosti učencev (zahtevne telesnovzgojne kartone).

Šole organizirajo plavanje po naslednjih navodilih: a) šola, ki ima pogoje, vključuje plavanje v program rednih učnih ur telesne vzgoje; b) če šola nima pogojev, da bi izvedla redni program plavanja, se prizadeva organizirati plavanje za neplavalce.

Učenci, učitelji in šola organizirajo po programu predvidena športna tekmovanja v okviru rednih ur telesne vzgoje in v prostem času. Vsa tekmovanja morajo biti stimulativna in pedagoško ustrezno vodena.

Vsebinska športnih dni: planinski iz-

let oziroma izlet v naravo z obiski kulturnih spomenikov in obeležji NOB; orientacijski pohod, združen z elementi obrambne vzgoje; zimске aktivnosti: smučanje, sankanje, drsanje itd.; razredna tekmovanja za vse učence v panogah, ki jih zajema program; športni dan po izbiri.

Šole s periodičnim poukom organizirajo dva (2), vse druge srednje šole po štiri (4) športne dneve iz navedenega programa.

Naloge telesnovzgojnega kartona opravlja šola najmanj enkrat na leto. V program so vključene antropometrijske meritve in testi telesnih sposobnosti. Učence opravi med šolanjem krajšo (dva dni) planinsko transverzalo pod ustreznim pedagoškim vodstvom. Planinska transverzala ni nujno vezana na obstoječe daljše planinske transverzale.

Šola si prizadeva enkrat med šolanjem učencev organizirati 5-dnevni smučarski tečaj. Organizacijo tečaja šola prilagodi svojim pogojem (kadrovskim, materialnim in finančnim).

Dopolnilni program

Dopolnilni program se odvija v šolskih športnih društvih (SSD). SSD mora omogočiti čim več učencem, da si po prostovoljni opredelitvi in interesu za posamezno športno panogo izpopolnjujejo svoje znanje in veščine. Dejavnost SSD vodijo ob pomoči mentorjev učenci sami. V okviru mladinske organizacije imajo SSD pomembno vlogo pri spoznavanju našega samoupravnega družbenega sistema. S tem SSD niso več samo organizacije, ki se ukvarjajo s šolskim športom, ampak so pomemben element vzgojnega procesa v našem šolskem sistemu.

Aktivnosti SSD se uresničujejo v naslednjih oblikah dejavnosti: a) vadb v stalnih kroških in sekcijah; b) priprava in izvedba manifestativnih in drugih množičnih dejavnosti, kot so taborjenje, tečaj, pohodi, planinski izleti, akademije itd.; c) tekmovanja: prvenstvena in prijateljska v posameznih športnih panogah, in sicer predvsem medrazredna in šele nato tekmovanja v okviru občine, pokrajini in republike; ocenjevanje aktivnosti za najboljši športni razred, za najboljšega športnika šole in podobno.

Šole so dolžne izpolnjevati naloge telesne vzgoje ter šolskega športa in poskrbeti za materialne in druge pogoje pri pouku telesne vzgoje. Učitelji pri pouku telesne vzgoje opozarjajo in navajajo učence na osnovne higienične zdravstvene navade. Prostorji, orodje in oprema za pouk telesne vzgoje morajo vedno ustrezati zdravstvenim načelom. Učitelji morajo pri pouku in še posebej pri izletih, športnih dnevih, plavanju in smučanju ukreniti vse, kar je potrebno za varnost učencev. Pri izvajanju programov športnih dni morajo sodelovati vsi učitelji na šoli.

Pouk telesne vzgoje je zaradi diferenciacije fizioloških zmogljivosti in posebnosti programa ločen po spolu.

Spremljanje zdravstvenega stanja telesnega razvoja in zmogljivosti učencev je treba organizirati skupaj z zdravstveno službo. Zahteve, ki jih postavlja telesnovzgojni karton, so obvezne za šolo, učitelje in učence.

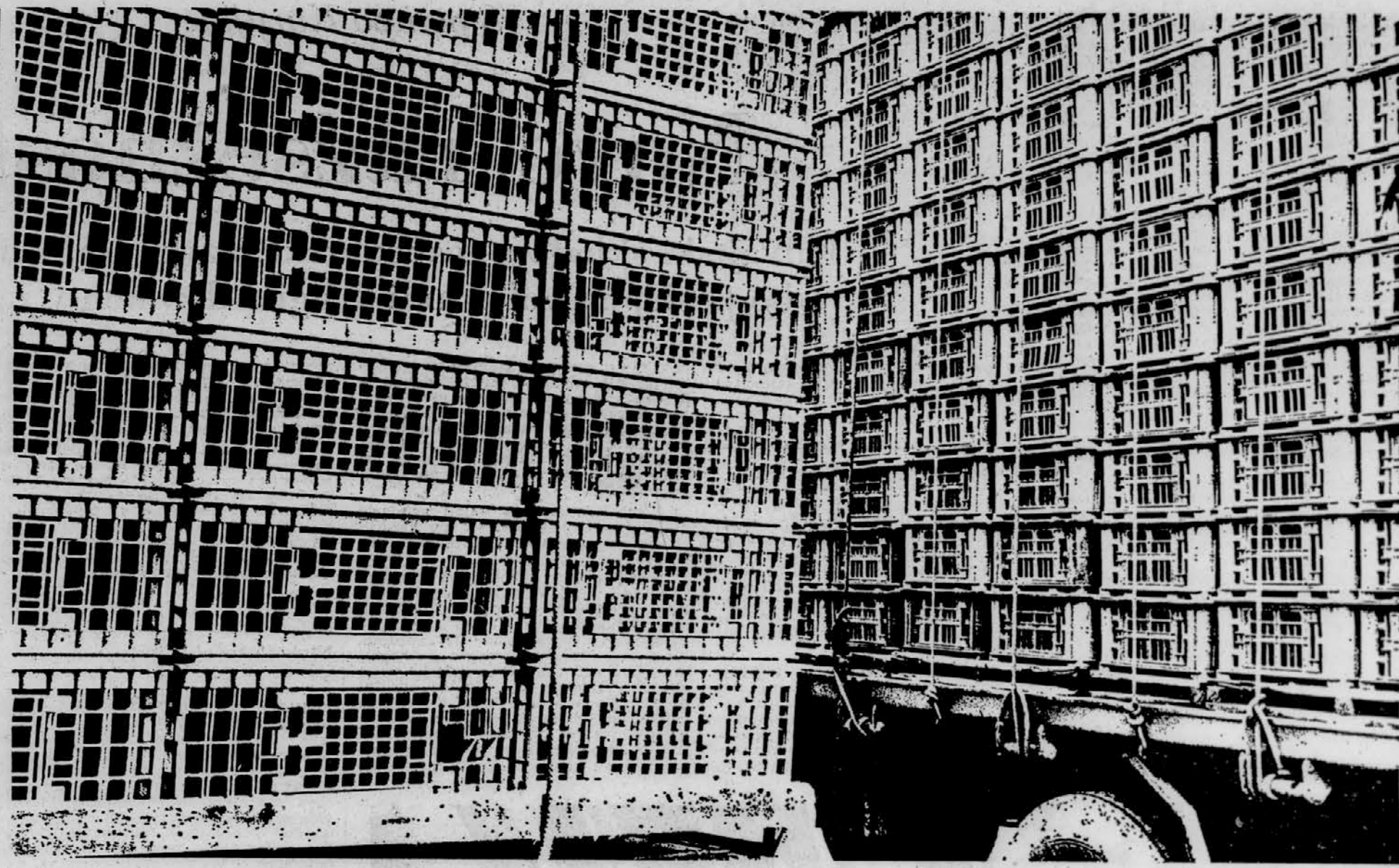
Šole naj v okviru SSD ustanovijo planinsko sekcijo in se povežejo s planinskimi društvii in drugimi strokovnimi organizacijami.

Na podlagi zahtev okvirnega učnega načrta pripravi učitelj telesne vzgoje časovno razporeditev učne snovi in podoben učni načrt. Predvsem upošteva realne možnosti za izvajanje programa in jih uskladi z želji in s stopnjo znanja učencev. Učno snov razporedi v posamezne enote, ki jih narekujejo klimatske razmere kraja in drugi pogoji na šoli. Učitelj telesne vzgoje je dolžan programirati vadbo v skladu z didaktičnimi in metodičnimi principi pouka. Ob upoštevanju teh principov določi tudi potreben sklad ur za posamezne programe in športno panogo oziroma telesnovzgojno aktivnost.

Ure telesne vzgoje se vse bolj približujejo principu športnega treniranja, ker lahko samo tako dosežemo potrebno intenzivno udeležbo učencev.

Srednje šole, na katerih traja šolanje samo tri, dve ali eno leto, prilagodijo časovno razporeditev učne snovi in podrobni učni načrt realnim možnostim in programirajo le to, kar je v tem obdobju šolanja možno realizirati.

Ivan Križnar

Tisoči zabojčkov (foto: Andrej Triler)

Več nesmotnosti in nepotrebnosti

Embalaža in komunalni odpadki

Javnost je le malo seznanjena z daljnosežnimi negativnimi posledicami

Izmenjava in poraba dobrin v sodobni potrošniški družbi ni več izvedljiva brez ustrezne embalaže. Namen embalaže je predvsem olajšati shranjevanje, manipuliranje in transport dobrin, večkrat pa ima embalaža le komercialni namen, kako čim bolj pritegniti kupce. Lahko celo govorimo o pravi povodni embalaži, ki se nezadržno širi v vse pore sodobne družbe.

V mnogih primerih je embalaža upravičena in nepogrešljiva, mnogokrat pa nesmotna in nepotrebna. Največji problem pa je v tem, da v glavnem vsa embalaža konča v odpadkih. Navedimo le nekaj primerov.

Zelo razširjene so vreče za transport razsutih tovorov, kot cement, apno, gips itd., vreče za transport prehranskih proizvodov, kot so sladkor, moka itd., in vse vrste vrečk in vreč iz plastike, papirja ali drugih snovi za nakupovanje in prenašanje izdelkov iz trgovin. V to zvrst sodita tudi ovojni papir in lepenska za zavijanje in zaščito izdelkov iz blaga.

Prodaje tekočin si danes ne moremo več zamisliti brez raznih steklenic in kotejnerjev iz stekla, kovine in plastike.

Nadaljnji primer transportne embalaže so kartonski, leseni in plastični zaboji za prodajo sadja, povrtnin in drugih prehranskih proizvodov. Tudi vse vrste škatele in škatlice iz kartona, plastike, pločevine ali drugih snovi za tovarniško pakiranje izdelkov v komercialni embalaži in večje in za transport ustrežnejše enote predstavljajo zelo razširjeno transportno embalažo. Sodobna prodaja gospodinskih strojev in pohištva ni več možna brez ustrezne transportne in zaščitne embalaže. Ta je običajno kombinirana in sestavljena iz okrepljene valovite lepenke, stiropora in plastične folije. Les uporabljajo le še v izjemnih primerih, ko ga ni možno enakovredno nadomestiti.

Les se umika

V zadnjem času se je močno uveljavila tudi embalaža iz stiropora, posebno za varen transport občutljivih in lomljivih izdelkov, kot so na primer izdelki iz stekla, keramike, instrumenti itd. Težko bi našli v prodaji kak proizvod, ki ni na kakršenkoli način embaliran zaradi ustrežnejšega transporta. To pa ne velja le za proizvode široke rabe, temveč tudi za polizdelke in sirovine. Prodaja v samopostrežbi nenehno povečuje embalažo.

Statistični podatki za industrijske dežele pa tudi dežele v razvoju pričajo, da ima industrija embalaže najhitrejšo relativno rast. Naj navedem nekaj podatkov za Jugoslavijo (po podatkih Zveznega urada za statistiko za obdobje med 1968. in 1973. letom):

Doseženo je povečanje pri plastični embalaži (246,3 odst.), celofanu (224,6 odst.), valoviti lepenki (75,5 odst.), alu embalaži (67,3 odst.), steklu (66,9 odstotka), papirju (53,7 odst.) itd. Najmanjše povečanje je pri lesni embalaži (6,4 odst.), ki se umika sodobnejši in funkcionalnejši embalaži iz plastike in valovitega kartona.

Podobna povečanja so predvidena tudi v prihodnosti.

Poglejmo, kakšen vpliv ima embalaža na komunalne odpadke. Večina embalaže je namenjena le za enkratno uporabo, narkar jo uporabnik zavre. Embalaža za večkratno uporabo je v relativnem upadku, saj so skoro vse nove vrste embalaže le še za enkratno uporabo.

Ko npr. kupiš sadje za ozimnico, moraš odkupiti tudi pripadajoče zabojce. Prodajalec v zamenjavo zabojev ne privoli in zato uporabni in dobri zaboji kljub vsemu končajo kot odpadki. Z množičnim uvajanjem centralnih kurjav in kuhanjem z elektriko in s plinom je odpadla možnost sežiganja gorljive embalaže v klasičnih pečeh. Poleg tega pa je zdaj že čedalje več embalaže iz kombiniranih in težko gorljivih materialov oziroma snovi, ki tvorijo pri gorenju škodljive in smrdljive pline. Zato zdaj v naših mestih že 90 odst. embalaže konča neposredno v komunalnih odpadkih. Preostalih 10 odstotkov odpadkov menda gre v povratno embalažo, sežiganje v gospodinjstvih s klasičnimi pečmi in recikliranje.

Ker je trgovska in prodajna mreža osredotočena v mestih, ostaja v njih precej embalaže tudi od kupcev iz okolice. To še posebej velja za obmorska mesta. V bližnji bodočnosti se bo embalaža v odpadkih hitro večala, in sicer najbolj v kontinentalnih mestih, s tem pa tudi problemi z rokovanjem, zbiranjem in uničenjem odpadkov.

Nehigienski kupi

Omenil bi le neka največjih problemov, ki jih povzročajo v komunalnih odpadkih embalaža.

Največji problem pri embalaži je njena voluminoznost, kar povzroča velike težave pri transportu in uničenju komunalnih odpadkov. Embalaža je v SFRJ v gospodinskih odpadkih udeležena s blizu 50 prostorninskimi odstotki. Zato se prostorska teža odpadkov čedalje bolj znižuje.

Ker je embalaža iz lahkih in volu-

minoznih materialov večjih dimenzij, te embalaže največkrat ni več mogoče shranjevati v klasičnih posodah za shranjevanje odpadkov. Zato smo priča čedalje pogostejšim pojavom, ko ljudje puščajo embalažo v neestetskih in nehigienskih kupih poleg posod za odpadke. Tako naloženo embalažo raznašajo veter, živali in otroci. Obstaja pa tudi nevarnost požara. Nesporo je, da taka embalaža povzroča komunalnim delavcem pri odvozu odpadkov dodatne težave in stroške pri nakladanju v komunalna vozila.

Zaradi tega zdaj uporabljajo specialna komunalna vozila, v katerih posebej močan polžni vijak odpadke drobi in jih stiska na manjšo prostornino. (Vozilo tipa Norba, proizvod Komunalnega podjetja Ljubljana). Brez takih vozil je transport odpadkov zelo neracionalen in mnogo dražji.

Podobne težave so v velikih trgovinah, poslovnih centrih in ustanovah. Potrebne so posebne stikalnice, ki zaradi lažjega in racionalnejšega transporta stiskajo in balirajo zavrnjeno transportno embalažo. Pri nas so take stikalnice še zelo redke, zavrnjena embalaža pa zavzema dragoceni prostor in povečuje nevarnost požara. Še posebne težave pa nastajajo od embalaže v napravah za predelavo oz. uničenje odpadkov.

Težave pri zgorevanju plastičnih mas

Embalaža v glavnem ni biološko razgradljiva, kar še posebej velja za stiropor, plastiko, posebne kartone in kovinsko embalažo. Zato taka embalaža ni ustrezna za predelavo v kompost.

V obratih za sežiganje odpadkov je embalaža sicer dobrodošla zaradi nje visoke kalorične vrednosti. Problem pa je pri zgorevanju plastičnih mas. Približno 20 odstotkov od plastičnih mas v odpadkih predstavljajo plastične mase na osnovi PVC, ki tvorijo pri zgorevanju strupene pline in povečajo korozijo zgorevalnih naprav.

Velike težave povzročajo embalaža pri sanitarnem deponiranju komunalnih odpadkov. Ker je zaradi pristnosti embalaže nasipna teža odpadkov zelo majhna, je treba odpadke na deponiji ustrezno kompromitirati in pokriti z inertnim materialom. V nasprotnem primeru pride na deponijah do samozvigo in požarov, tvori se gost in smrdljiv dim, plastika pa pri zgorevanju tvori HCL.

Embalaža nudi na deponiji skrivališče in zatočišče glodalcem in insektom. Lažjo embalažo veter raznaša po okolici in s tem povečuje problem onesnaženja okolja. Tudi pri uspešnem in temeljitnem kompiriranju odpadkov na deponiji ostanejo še med odpadki

neizpolnjena prazna mesta. Zato pride na takih deponijah do dolgotrajnega posedanja terena, ki zaradi tega ni uporaben za resnejše gradnje. V vsakem primeru pa je zaradi pristnosti embalaže v odpadkih izkoriščanje razpoložljivega prostora manj uspešno.

Čedalje večja uporaba kombinirane embalaže tako rekoč onemogoča recikliranje embalaže v obliki koristne sirovine za ponovno uporabo. Recikliranje je namreč možno brez večjih komplikacij izvajati le za embalažo iz enaki materialov. Zdj pa so v rabi kombinirani materiali: plastika — papir, plastika — aluminij, plastika — karton, metalizirane lepenke itd.

Po podatkih inštituta za odpadke v Varšavi se bo na Poljskem količina odpadkov v obdobju 1970—2000 potrojila, nasipna teža pa se znižala iz 250 na 110 kg na kubični meter. Rezultat bo približno 7-kratno povečanje potrebne prostora za shranjevanje in zbiranje ter prevoz odpadkov.

Kaj storiti

Nujno je, da se tudi pri nas takoj lotimo sistematskega proučevanja in ukrepanja. Ukrepe bi lahko razvrstili na naslednje skupine:

1. Raziskave in razvoj novih materialov za transportno embalažo bodo pokazali možnosti za povečanje recikliranja. Najhitreje rezultate je treba pričakovati od raziskav pri recikliranju in uvajanju povratne embalaže, vtem ko od raziskav materialov in oblik ne pričakujemo tako hitrih in večjih rezultatov.

2. Največja težava je v tem, da javnost ni seznanjena z dalekosežnimi negativnimi posledicami sedanjega načina embalaže in bodočimi negativnimi trendi. Takoj ko bo problematika jasna, bo prebivalstvo rado in prostovoljno sodelovalo pri akcijah za izboljšanje razmer.

3. Družba bo morala spodbujati programe recikliranja in zbiranja še koristnih sistematskega proučevanja in ukrepanja. Ukrepe bi lahko razvrstili na naslednje skupine:

5. Potrebna bi bila ustrezna zakonodaja in posebni predpisi za področje embalaže, ki bi lahko zelo hitro in uspešno pripeljali do dobrih sadov.

Marijan Ivanc

sembène ousmane skupnost

Sembène Ousmane sodi med francosko pišeče afriške noveliste, znan pa je med drugim po svoji zbirki novel z naslovom »Le Voltairiques (Voltaire)«. Iz te zbirke je tudi pričujoča basen, ki pa ima seveda svoj simboličen pomen. Napisana je bila namreč v času, ko so kolonialne metropole, čuteče, da se bliža konec njihovim kolonialnim imperijem, ponujale afriškim narodom vpramovljene skupnosti narodova, prek katerih bi lahko nadaljevale svojo dotodanjo izkoriščevalsko politiko. Mladi afriški intelektualci so se tega zavedali in so skušali na to nevarnost opozoriti svoje afriške rojake. Ousmanova basen »Skupnost« je torej nekakšno politično opozorilo — živo angažirano, kot so vse njegove novele.

V tistih davnih časih, ko so se ljudje in živali še pogovarjali, so imele živali medsebojna srečanja. Ker pa je mačka že od nekdaj žival skupaj z nami, je začela verovati. Toda vera ima svoje obveznosti, ki terjajo čisto prece napora, tako duševnega kot fizičnega. El Hadži Niara, maček, je po vrtni iz Meke, začel na veliko pridigati, da bi spreobrnil podgane in da bi ustvaril kar najširšo versko skupnost. Obrnil se je na djenah (podgane). V ta namen je romar napotil k njim svojega odposlanca.

»Prišel sem, da vam izročim cenjene poudare naše častitega imama El Hadži Niara«, je začel odposlanec, obkrožen od kopice podgan, ki so ga napeto poslušale. Nadaljeval je: »Narociti mi je, naj vam posnem, da vas prihodnji petek vabi pod veliko drevo na trgu ABADA-THIOLE. Kot gotovo veste, se je vrnil s svetih krajev pa bi vas rad seznanil s svojimi pogledi na nevarnosti sedanjega časa, oiajalšč vaš ustop v veliko skupnost in vam prebiral iz svete knjige.«

»Prišel sem, da vam izročim cenjene poudare naše častitega imama El Hadži Niara«, je začel odposlanec, obkrožen od kopice podgan, ki so ga napeto poslušale. Nadaljeval je: »Narociti mi je, naj vam posnem, da vas prihodnji petek vabi pod veliko drevo na trgu ABADA-THIOLE. Kot gotovo veste, se je vrnil s svetih krajev pa bi vas rad seznanil s svojimi pogledi na nevarnosti sedanjega časa, oiajalšč vaš ustop v veliko skupnost in vam prebiral iz svete knjige.«

»Poslušalci oziroma djenah so se v svoji koži slabo počutili. To ni bilo več prijateljsko srečanje. El Hadži Niara, maček, je bil zaradi tega jeznen; vendar pa svoje jeze ni pokazal in je nadaljeval se z večjim žarom: »Vera kaznuje tiste, ki gladojo, razširjajo zalogo živčevja. Tiste, ki napadajo noge spečih ljudi...«

»Zakaj, El Hadži, pa na rešitvi ničesar o tistih, ki se zabavajo s kadamni in jih, namesto da bi jih ubili, odnesejo v bivališča ljudi, tako da se lahko zgodijo, da te reveže pijejo in jih takoj usmrtilo. Jaz nisem odšel h Kabi (svetemu črnemu kamnu v Mekki), toda tudi to mora biti prepovedano... Kar pa se tiče skupnosti...«

»Vidim, da mi skušate samo nasprotni.« je zarenčal ozlovoljen maček. »Juris na neverniko« je ukazal svojem součencem.

Prišlo je od splošne zmede, zagrnjene v prah; slišali je bilo: psst, psst. Nekateri djenah, ki so bile poslušale Inekieve besede, so se po luknjah zatekle v svoje domove.

Naslednjega dne je manjkalo veliko djenah.

Od tistega dne naprej zavračajo djenah vsakršno verovanje in vsakršno skupnost; in odšlih naprej tudi djetjo luknje.

Jaz pa mislim na to »obnovljeno skupnost«...

heinze knobloch pek bock

Pek Bock je zaprt, pek Bock, pri katerem smo kupovali rjav rumen burek in skroglo hlebkco. Pa tudi žemlje so bile pri njem ponavadi bolj hrustave kot v samopostrežni.

Pek Bock je imel samokres 08 s podaljšano cevjo, očiščen in naoljen. Z njim bi se bil lahko vsak čas v dveh minutah priglasi oborožen, zakaj imel je tudi enaindeset nabojev. Povrh je imel uniformo SA z bodalom in s podobnimi rečmi. Vse to je pek Bock šestnajst let skrbno hranil — in čakal.

Gotovo je kdaj v nedeljo popoldne, medtem ko smo jedli njegov rjav rumeni burek, in svoji rjavo rumeni uniformi stal doma pred ogledalom. Levico na jermenu, v desnici samokres 08 s podaljšano cevjo. Nato je prižgal raketa, nekaj časa upal, da bo stisnil zaželeno, potem pa uniformo

počasi spet slekel, jo skrbno spravil v omaro — in čakal.

S tesno stisnjenimi ustnicami in ne preveč čvrstim koraki je hodil med nami. Nič ne mu ni očital, da je bil nekdo pri SA. Tudi avto je imel. Ko smo prihajali k njemu v pekarno, je polagal kruh na pult in ob tem vedno mislil na samokres 08 s podaljšano cevjo — in čakal.

Ne vem, kako je vse to prišlo na dan, mogoče zaradi dumdom krogla, ki jo je šele nedavno spjal. Ta izstreljek, ki je cel preživel vojno, je verjetno pod pilo tako glasno vpil, da so ga morali vsi slišati.

Pek Bock je zaprt. Če bomo to nekdo pripovedovali našim vnukom, se jim bo zdelo kakor pravljica: da smo morali zapreti peka, če smo hoteli v miru uživati naš kruh.

heinze knobloch spomini na šolska leta

Včasih — zelo čudno je, kako iznenada se včasih vrnejo v misli spomini — se spominjam tudi šolskih let. O tem je bilo že veliko napisanega, kljub temu. Vprašal sem se namreč, ali se še spominjam tega ali onega stavka, ki ga je ta ali oni učitelj v tistih letih izrekel.

Ni bilo veliko tega, česar sem se spominjal. To je verjetno odvisno od učenčeve pozornosti in zmožnosti dojemanja ter od učiteljeve osebnosti. Seveda se lahko spominiš, da smo se učili algebre, zemljepisa itd. Besede učiteljev pa, za katerimi sem zdaj stikal, so sodile v spoznavanje človeka.

Spoznavanje človeka — kako imenitno se mi silijo. To je najlepši, najobširnejši in najpotrebnejši učni predmet. Toda to ne soči k stvari.

Po kratkem premišljevanju mi je prišel na misel dr. Hueth, pri katerem

bi se bili morali učiti matematiko in biologijo. Bil je fašist. Predvsem po značaju. In svojo edino pomembno izjavo je dal po božičnih počitnicah leta 1941.

Tedaj je prišel ves žareč od veselja in naš razred in kar takoj povedal nam »vellikim, kako zanimiv poskus je prejšnjeno uro opravil pri prostodusnih desmetnikih. Vprašaj jih je: »Kateri izmed vas so ob božičnih praznikih jedli doma lepo gosjo pečenko?« Sedem učenecv je vzdignilo roko. To pa v veliki, je dejal profesor, a vsekar težki vojni dobi občino pojamsi domače razmere nekaterih staršev.

Pomembno je potikal po svoji beležnici in se zarezal.

To je ena izmed zgodob, ki jih lahko povemo otrokom, da bodo razumeli, kako je bilo včasih pri nas.

premičand kres ljubezni

Premičand je psevdonim enega največjih modernih indijskih pisateljev Dhanpatraja Srvastava (1880—1936). Začel je pisati na jeziku urdu, vendar se je pozneje odločil za jezik hindi, na katerem je napisal večino svojih velikih del. S svojimi trinajstimi romani in več kot tristo povestmi je utemeljil moderni indijski realizem. Mnoga njegova dela so prevedena v vse večje evropske jezike.

Gangi se je v odgovor samo smejala. Mar je to odvisno od njene želje? Pa tudi, čemu bi bila bolj zdrava?

Potem ko so se gostje napili bhangaa, so zapeli praznične pomladanske pesmi. Gangi je stala na pragu in poslušala, kako je pel neki neznan mladenič. Kako prijeten in nežen glas je imel! Poslušala je in se nikakor ni mogla naveličati. Nekakjrat ji je mati poklicalaa, vendar se ji ni dalo iti v hišo. Toda ko se je materii nazadnje le treba uglasiti, je šla noter, vendar je naredila tako, da se je kmalu vrnila. Zvon tega glasu jo je oklepal in privlačil — v njem je bilo toliko nezavodne osvajaalne moči! Mladenč je je kdaj pa kdaj pogledal in zapel se z večjim občutkom. Celu njegovi sovaščani so se čudili, da tako dobro poje. Doslje pri njem niso opazili takšnih zmožnosti.

Gostje so odšli. Odšel je tudi mladenč, še prej pa zadnjičrat pogledal Gangi. Toda Gangi je še dolgo ostala na pragu.

Dada, kdo je bil ta, ki je pel? je vprašala očeta.

»Harib Sinh iz Kothara, sin Budhaja Sinha. Prej je Budhu zmerom praznovao praznik pri nas. Zdad, ko je mrtev, je prišel njegov sin,« je odgovoril Majku.

»Prej ga še ni bilo pri nas?«

»Ne, nikoli ga nisem videl. Tak je kot oče. Prav tako pametno se pogovarja. O osebnosti ni govora. Budhova kašca je bila vselej preprouna žita. In ko je na cesti srečal najbolj nepomembnega človeka, ga je prvi pozdravil. Takšen človek je bil.«

Zivina se je vrnila s paše. Gangi je šla v hišo. V ussah pa ji je še dolgo zvenel mladeničev glas.

Minilo je nekaj mesecev. Nekega dne je pripravljala Gangi na dvorišču kurjavo. Nenadoma je »zagledala, da stopa mimo njihove hiše s sklonjeno glavou mladenič, ki je tako lepo pel na praznik. Gangi je pozabila na delo in se vrzvala. Moskhi ni bilo doma. Hotela je poklicati mladenčica in mu ponuditi vodo. Toda kakor da ji je jezik prirasel. Sroč je glasno bilo. Zajel jo je nenavaden nemir. »Kaj naj naredim? Kako naj ga ustavim?« Harib Sinh jo je za hip pogledal in spet povesil oči. V njegovem pogledu je bilo nekaj, od česar je Gangi vztrepetala. Zbežala je k materi.

»Mama! Pogledaj no, Harib Sing gre mimo! Se spominjaš, kako je pel za praznik?«

»Verjetno je imel opravke v vasi,« se je oglasila mati.

Ko je Gangi prišla na dvorišče, mladenč ni bilo več. Spet se je lotila kurjave, vendar ji delo ni in ni šlo od rok. Roke so ji nemočno visele ob telesu. Zdelo se ji je, da sliši znani očarljivi glas in pred oči se ji je spet prikazal mladeničev obraz. S čim jo je začaral? Ni mogla pozabiti njegovih oči. Saj so ji vendar nekaj govorile! O tem je prepričana. Toda kaj? Tega ni vedela. Ko je legla v posteljo, je še zmerom videla pred seboj mladeničeve oči. Prikazovale so se ji tudi v snu.

Minilo je še nekaj mesecev. Nekega večera je Majku sedel na pragu

in sukai konopljevo predivo. Gangi je pokladala živini in nenadoma vzkliknila:

»Oče, ocel Pogledj no, kdo gre!«

Majku se je obrnil in zagledal Hariba Sinha.

»Kam greš, Harib Sinh?« je vprašal Majku. »Pridi, napij se vode.«

Harib je prisedel. Shušjal je in videti je bil zelo bolan.

»Si bolehal, kaj brat?« je spet vprašal Majku.

»Ne, dada!«

»Vidim, da si zelo shušjal. Dolgovi se nisi izplačali?«

»So, dada. Čemu bi potem tožil? Zahvaljen bodi bogu.«

»Si zaostanke odplačal?«

»Da, do zadnjega.«

Majku se je obrnil k Gangi:

»Daj, hčerka, prinesi gostu vodo, da se napije. In poglej, kje je brat, da prinese pipo.«

»Pipe ni treba, dada,« je rekel Harib. »Ne bom kadil.«

»Tobak je domač, pred nedavnim smo ga pobrali. Poskusi, všeč ti bo. Saj kadliš?«

»Ne osramotite me, dada. Pred očetom se nisem smel dotakniti pipe. Vas pa spoštujem kot očeta.«

V očeh Hariba Sinha so se pokazale solze. Tudi Majku je postal ginjen. Gangi je stala s kosarou v rokah kakor kip. Z vsem svojim bitjem je prisluhnila besedam Hariba Sinha. Misli o čem drugem ali letaji kaj drugega v tem trenutku ne bi mogla... Kako je spoštljiv, pameten!

»Ej, hčerka!« je spet zaklical Majku. »Kaj ne slišiš? Pojdi in prinesi vodo!«

Gangi se je zavedala. Oditela je v hišo. Hitro je umila skodelo, naredila šerbet z melaso in pripravila kozarce.

»Kdo je prišel, Gangi?« je vprašala mati.

»Harib Sinh. Mleka nimamo, mama? Vlija bi ga v šerbet.«

»Seveda imamo, Pogledj v lonček!«

Gangi je posnela z mleka smetano, jo vlija v šerbet, prišla posodo in stopila na prag. Mladenč jo je pogledal in Gangi je sklonila glavou. Zakaj se je nenadoma zmedela?

Mladenč je popil šerbet, se poslovil in odšel.

»Kako je shušjal!« je spregovoril Majku.

»Morda je zbolel?« se je oglasila Gangi.

»Skrbi ima preveč, to je vse. Sam samcat je ostal, posestvo pa je veliko. Ali je lahko za vse skrbiti?«

Ponoči Gangi ni zatisnila oči. Kaj ga skrbi? Saj očetu ni povedal ničesar. In zakaj je tako plah? Kako je shušjal, reveček!

Zjutraj je Gangi rekla materi:

»Harib Sinh je tako shušjal, mama! Cisto rumen je.«

»Da, zanj se je brezskrbno življenje končalo. Ko je bil oče še živo, je vedel le to, da je in pije in se zabava. Zdad pa ima na plečih gospodarstvo.«

Njen odgovor ni pomiril Gangi. Stopila je k očetu:

»Dada, kakaj se nisi pogovoril s Haribom Sinhom, kot je treba. Rekel mi bi, da ni treba žalovati.«

Majku je srepo pogledal hčer in nenadoma zakričal:

»Pojdi in skrbi za svoje delote!«

Gangi je mislila, da jo je oplazila strela. Kakšen surov odgovor! In od koga? Od rodnega očeta! Jolj! Ni

komur ni mar tega siromaka. Saj je čisto sam! Pri kom naj išče sočutja? Sklenila je, da se bo z njim prav gotovo pogovorila, kakor hitro bo našlo.

Vsak dan je Gangi upala, da bo zagledala mladenčica, vendar ga ni bilo. In tako je spet prišel praznik pomladi. V vasi so se oglašile pomladanske pesmi. Mlade žene so spet oblekle rožnate sarije. Spet so v vsaki hiši raztapljali v vodi rdečo barvo. Majku je pripravil zalogo bhangaa in hašisa. Gangi je spet pekla slaščiice. Po tleh so razgnili rogomnco. Prišli so gostje iz okoliških vasi. Toda iz Kothara ni bilo nikogar. Prišel je večer, vendar iz te vasi ni bilo nikogar. Gangi ni vedela, kaj bi. Zdad je stopila v hišo zdad spet šla ven in spravevala brata:

»Z Kothara se nisi prišil?«

»Ne,« je odgovorjal brat.

Govorila je očetu:

»Ostalo je le še malo bhangaa. S čim bomo postregli, ko bodo prišli iz Kothara?«

»Le kdo bo prišel zdad na noč?« je govoril oče. »Kothar je blizu. Ze zadnjič bi prišli, če bi se jim dalo.«

Pršla je noč, vendar Gangi ni izgubila upanja. Povzpela se je na streho in pogledovala proti Kotharu. Tam je bila tema. Nenadoma pa je zagledala ogenj. Težko je bilo jasno razločiti ognjene zublje. Kaj je to? Mar so zažigali praznični kres? Saj so jih povsod zažigali na večer pred praznikom. Morda pa so tamkajšnji svečniki sklenili, da je treba kresove zažgati danes? Zato torej ni bilo nikogar iz Kothara. To pomeni, da bodo prišli jutri!

Odšla je s strehe in oohitela k očetu:

»Dada, v Kotharu šele danes se žigajo Holi!«

»Ne govori neumenosti! Sežgati so jo večerja.«

»Ne verjameš, vendar sem videla s svojimi očmi. Pojdiva na streho, pokažem ti!«

»Pa pojdiva in poglejva!«

Skupaj z Gangi se je Majku povzpel na streho. Nekaj trenutkov je gledal v daljavo, nato pa — ne da bi spregovoril besedice — se začel spuščati po stopnicah.

»No, kaj nisem imela prav? Ti pa nisi verjel.«

»Neumnica! To ni praznični kres, ampak pogrebni. Nekaj je umrl. Zato danes tudi ni bilo nikogar iz Kothara.«

Gangi je zapeko v srcu. Prav tedaj se je na cesti zaslišal glas:

»Majku! V Kotharu je izidnili Harib Sinh!«

Majku je odšel, Gangi pa je vsa otrpela stala na strehi. Ni se zavedala, kaj se dogaja z njo in kje je. Ne da bi odvrnila oči od plamentov daljnega pogrebneega kresa, je zagledala pred seboj Hariba Sinha. Njegov obraz, njegove oči, njegov pogled... Mar bi mogla pozabiti njegov pogled?

Od takrat dalje ni Gangi nikoli več hodila gledat prazničnih kresov. Praznik pomladi je prišel vsako leto, vsako leto se je pripravljval bhangaa, vsako leto so se oglašale vesele pesmi in vsako leto so se ljudje posipali z rdečim prahom. Za Gangi pa je praznik Holi minil za vselej.

Ilustriral Branko Simič

Holi je praznik pomladi. Navada je, da v praznični noči zakurijo velike kresove, ki ponazarjajo sežig hudobne boginje Holi; na ta dan se ljudje polivajo z barvo.

Bhangaa je opojna pilača iz zmletih konopljenih listov.

Dada je spoštljivi nagovor za očeta ali starševga brata.

narodni humor in modrost muslimanov

lászlo tabi

vse za mir

Narodne pesmi, pripovedke, pregovori, domisljice, humor in modrostno izražene epske pa tudi lirске mojstrovine neznanih ljudskih umetnikov so bile ves čas in so tudi še danes živo prisotne med jugoslovanskimi narodi in narodnostmi. V njih je izraženo bogastvo človekovega življenja, njegovega dela, truda in tudi veselja ob različnih ljudskih običajih, ob pomembnih zgodovinskih dogodkih; skratka vse, kar je skozi stoletja in tisočletja občutil človek. Srbsko narodno pesem je svetu odkril Vuk Stefanović Karadžić in z njo očaral širšo svetovno javnost.

Razumljivo je, da so Muslimani skupaj s Srbi in Hrvati, ki so živeli na današnjem ozemlju Bosne in Hercegovine, ustvarjali precej podobne narodne pesmi in pripovedke. Kljub temu pa moramo pripomniti, da je muslimansko narodno blago obarvano z lastno mentaliteto in avtentičnim estetskim duhom. Muslimanski humor namreč vsebuje svojstveno noto počasnega razreševanja fabule, ki nas ob koncu preseneti z modrim nasvetom, z izmenadnim finalom, ki zadržuje prižučeni smeh in nas očara z globokim sijajem ljudskega uma.

Knjiga »Narodni humor in modrosti Muslimanov«, ki je leta 1972 izšla v Zagrebu, vsebuje zbrano muslimansko narodno blago, ki je nastalo pred več stoletji, kljub temu pa je še danes živo in aktualno. V njej lahko zasledimo celo vrsto še danes prisotnih tem in filozofskih gledanj na življenje, ki pa izpričujejo vitalnost in književno lepoto nekega naroda.

Iz knjige smo izbrali nekatere anekdote o ljudskem šalivcu Nasrudin hodži ter nekaj muslimanskih pregovorov.

Muslimanski pregovori

- Bogu božje, caru carjevo, pa mirna Bosna.
- Car daleč, a Bog visoko.
- Ce bi norec vedel, da je norec, bi imel dve pameti.
- Vojska ne čaka, da bi se kobila poscala.
- Laž dobro kosil, toda slabo večerja.
- Brada zrasla, toda pameti ni prinesla.
- Norci zdajdo hiše, a pametni jih kupujejo.
- Človek se uči, dokler je živ, pa vseno neumen umre.
- Dokler kača kače ne poje, ne more postati zmaj.
- Eno misli pijanec, a drugo gostilničar.
- Naj te Bog obvaruje bosti se z rogati in lasati s pleščem.
- Vstani lenuh — Bog srečo deli.
- Vzel sem bogastvo in vraga — bogastvo je propadlo, vrag je ostal.
- Dobro je (včasih) tudi pametno žensko poslušati.
- Složni kot meso in noht.
- Oženi ga, da ne bo prepeval.
- Tolče mu orehe na glavi.
- Prazne glave se hranijo z vetrom.
- Staro drevo je težko vzravhati.
- Sirota je tudi na svatbi brez žlice.
- Pasjo krivico plačajo ovce.

Od česa se zeha?

Nekoč so Nasrudin hodžo povabili na vasovanje, na katerem je bilo mnogo povabljenec. Nasrudin je pričakoval, da bodo na vasovanje obilno jedli, kot je bil to običaj, zato doma ni ničesar pojedel.

Vasovali so že precej časa, toda

gospodarju ni niti na kraj pameti padlo, da bi kaj prinesel na mizo. Hodža je močno zazelah in gospodar ga je vprašal:

— Hodža, od česa prihaja zehanje?

— Dva vzroka sta za zehanje, gospodar; zeha se od tega, če je človek lačen, a včasih se zeha tudi od tega, če si zaspan. Toda, jaz še nisem zaspan.

Nasrudin hodža in njegova krava

Nasrudin hodža je imel kravo, ki ni bila počenega groša vredna. Nekoč mu je dejala žena, naj jo odpelje na sejem in naj jo proda. Ko jo je hodža pripeljal na sejmšče, je pričel na vse grlo kričati:

— Ta krava je zanič, pravočasno se noče oteliti in ko se oteli, ne more nahraniti svojega telčka. Mleka daje zelo malo.

Tako je Nasrudin hodža grdil svojo kravo, kolikor jo je le mogel. Povedal je resnico, kajti vedel je, da ima laž krake noge.

Ko so ljudje slišali, kaj kriči Nasrudin hodža, ni nihče hotel pogledati krave, kaj šele, da bi jo kupil. Medtem se je hodža približal neki njegov daljnji sosed in mu pošepešal na uho:

— Kaj tako govoriš o kravi? Menda nisi znorel? Veš, da vsak berač svoje malo hvali, pa če je še tako prazna, tako je ne boš nikoli prodal. Daj to kravo meni, pa boš videl, kako se prodaja, a ti se nekeje skrivaj, da ljudje ne bodo vedeli, da je tvoja.

Nasrudin hodža mu je dal kravo, a sam se je skrtil. Njegov sosed je pričel voditi kravo po sejmšči, medtem pa je vplil:

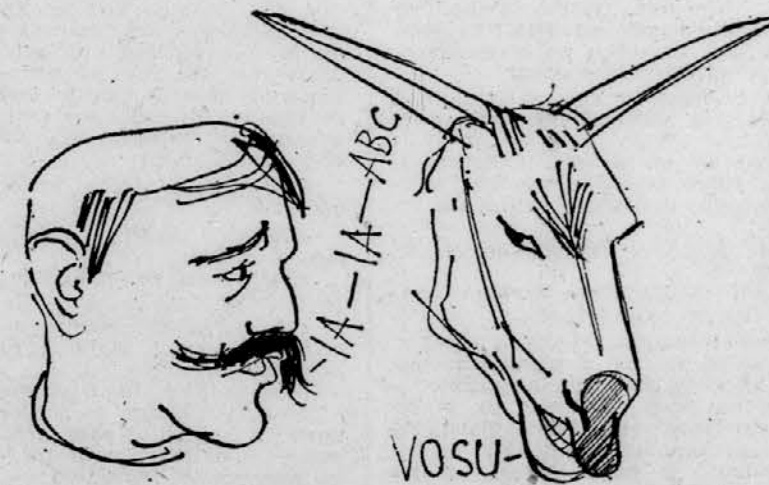
— Poglejte dobro kravo, teli se, ko je mleko najdražje, ga daje pri eni sami možli pet golit.

Ljudje so obstali in se pričeli zanimati za kravo ter ga spraševati koliko jo čeni?

Tedaj je od nekod pridiral Nasrudin hodža in zaklikal:

— Če je pa tako dobra je ne bom niti prodal!

Vzel je kravo od sosedu in jo odpeljal domov.

Nasrudin hodža in čas

Ko je Timur Lenk na svojem osvajačnem pohodu prišel v bližino Akšehera so se ljudje prestrašili kajti na svoji poti je pobil vse kar je bilo živega. Dogovorili so se da mu bodo poslali nasproti Nasrudin hodžo ki naj bi ga spravil v dobro voljo in tako izprosil milost za njihovo mesto.

Po dolgem potovanju je Nasrudin hodža le prispel s svojim oslom do Timur Lenkovega tabora. Uspelo mu je da se je prebil do njegovega šotora. Poljubil je njegov plašč in roko in ga zaprosil naj se usmili njihovega mesta in meščanov.

— In kaj mi nudiš v zamenjavo? — ga je vprašal Timur Lenk.

— O milostljivi in nepremagljivi! — je prišel Nasrudin. — Mi smo siromaki zato ti ne moremo nič posebnega darovati toda obljubljam ti da bom v enem letu naučil svojega pametnega osla da bo govoril kot človek.

— Prav zares? — se je začudil razpoloženi Timur Lenk.

— Prisegam ti! — je potrdil Na-

srudin in odšel po osla da bi ga videl Timur Lenk.

— Dobro — je pristal Timur Lenk. — Toda zapomni si: če osel čez leto dni ne bo govoril kot ti potem ne bom prizanašal niti dojenčkom v tvojem Akšeheru!

Ko so osla zaznamovali z razbarjenim mečem, se je Nasrudin ves vesel in dobre volje vrnil v Akšeher in povedal ljudem kako je izprosil pri Timur Lenku milost. Ko so ljudje za to zvedeli so pričeli jokati in stokati kajti vedeli so kakšna nesreča jih bo doletela čez leto dni. Nasrudin hodža pa je vzrojil:

— Molčite norci! Leto dni je dolgo. Med tem časom lahko umrjem jaz pogine osel ali pa vzame hudci Timur Lenka. V vsakem od teh treh naključij boste rešeni. Kajti če umrjem jaz, potem boste dejali Timur Lenku, da ni mogel nihče učiti osla, da bi govoril; če crkne osel, mu bom jaz dejal, da crknjenega osla nisem mogel učiti in če hudci vzame Timur Lenka, potem bo tako ali tako za vse prav. Leto dni je dolgo in predlogo, a nekaj od tega se bo vsekakor izpolnilo!

Ilustriral Stane Hrovatič

Nasrudin hodža in sodnik

Ljudje govorijo, da je neki sodnik vedno klical Nasrudin hodžo, da bi ga obiskal, toda ta se ni hotel odzvati povabilu. Zato je sodnik nagovoril svojega pisarja, naj čimbolj razjezi hodžo, da se bo prišel pritožiti. Ne dolgo za tem je pisar zagledal hodžo na trgu, kjer je nekaj kupal. Pisar se je približal hodži za hrbet in mu od strani primazal močno zausnično ter pobegnul, kar so mu dale nogo. Hodža je stekel za njim, toda pisar je izginil kot kafa. Naslednji dan je prišel hodža v sodnico. Ko je prišel, je sodnik vstal in mu pričel govoriti:

— Pridi, hodža, izvoli sestri, dolgo časa te že ni bilo k meni!

— Ne bom se usedel, temveč sem prišel, da tožim tega tvojega nesrečnika — in pokaže s prstom na pisarja.

— Včeraj mi je menil nič tebi nič primazal na trgu zausnično.

Sodnik se je obrnil k pisarju in ga vprašal:

— Si resnično primazal zausnično hodži?

— Sem, — odgovori pisar.

— In zakaj? — vpraša sodnik.

— Gospod, imam neko napako, ki se mi ponovi vsak mesec enkrat in ta je, da moram primazati zausnično pravemu, ki ga srečam. Ker je bil hodža prav v tistem trenutku, ko me je spet zgrabilo, najbližji, sem udaril pač njega.

Na te besede je sodnik odprl koran, prelistal nekaj strani in dejal pisarju:

— Tu piše, da moraš dati hodži za pravdo štiri pare, ker si ga udaril, on pa ti mora oprostiti.

— Nimam drobiža, — je dejal pisar.

— Pojdi in zamenjaj, — je dejal sodnik in mu namignil, naj zbeži.

Pisar je vstal in odšel. Sodnik pa je dejal hodži:

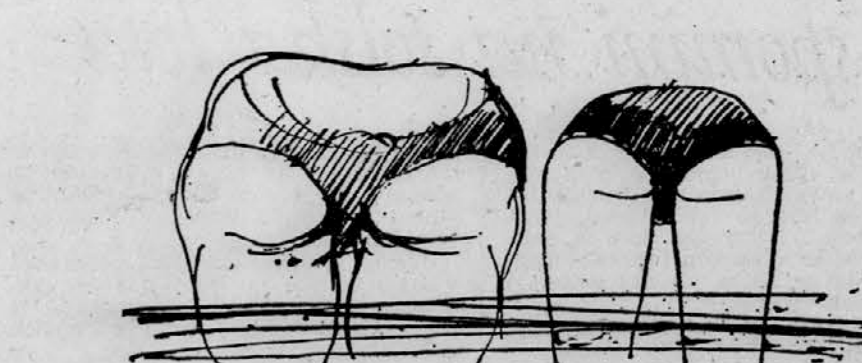
— Usedi se, hodža, dokler ne prinese denarja.

— Lahko stojim, — mu je odvrnil hodža.

Minilo je že precej časa, toda pisarja ni bilo od nikoder. Ko je hodža videl, da se pisar ne bo vrnil, se je pomaknil bliže k sodniku, ki je gledal v knjigo in se smehljaj. Primazal mu je zausnično, kolikor je le mogel in mu dejal:

— Tako, prepuščam ti svojo pravdo! Ko pride pisar, naj ti da tiste štiri pare, jaz nimam časa čakati.

Urno je stekel k vratom in jo porbrisal.

Katero ženo bi rešil?

Nekaj časa je imel Nasrudin hodža dve ženi. Nekega dne sta obe prišli k njemu in ga vprašali:

— Katero izmed naju imaš rajši?

— Obe enako, — je dejal hodža in hotel potlačiti neprijetno zadevo. To-

da nista ga pustili pri miru. Mlajša mu je dejala:

— Zamisli si, da smo vsi trije v čolnu na jezeru. Čoln se prevrne, a ti lahko rešiš samo eno. Katero izmed naju bi rešil?

Hodža se je obrnil k starejši in ji dejal:

— Žena, saj ti znaš malo plavati, mar ne?

»Povejte mi, prosim, ali imate radi mir?«

»Jaz, gospod, imam mir zelo rad.«

»In kaj imate še radi?«

»Zelo rad imam tri stvari. Mir, svojo ženo in odojkov paprikaš.«

»Kaj ste naredili za ženo.«

»Najpeš, kar sem mogel narediti. Ločil sem se od prejšnje.«

»In kaj bi bili pripravljene narediti za dober odojkov paprikaš?«

»Vse. Kadar je sezona odojkov, grem vsako sredo peš do Zlatega soda na vrhu Orlovega hriba. Štiri kilometre od zadnjega tramvajskega postajališča.«

»In kaj delate za to, da bi bil mir?«

»Ne napovedujem vojne. Niti se ne oborožujem. Kar preiščite moje stanovanje. Naj bom pes, če najdete pri meni eno samo atomsko bomb.«

»Ali si lahko predstavljate, da more tudi kljub temu izbruhniti svetovna vojna.«

»Lahko. Žal si to lahko predstavljam.«

»In kaj bi naredili v tem primeru?«

»Bil bi zaprepan.«

»Ali kdaj pomislite na vojno, ki je ni?«

»Da. Tudi včeraj sem pomislil nanjo, ko so mi nosili v klet letošnjo kurjavo.«

»In ali se kdaj spomnite miru, ki je?«

»Ne, ne pride mi na misel. Le čemu bi se ga spomnil?«

»Če bi — postaviva — odšli na Orlov hrib fest odojkov paprikaš ter bi vas natakral sprejel z novico, da je

odojkovega paprikaša zmanjkalo, da pa so sklenili svetovni mir — kaj bi naredili?«

»Zahteval bi pritožno knjigo. Ker ko bi vedel, da je samo svetovni mir, da pa ni odojkovega paprikaša, ne bi pešalil gor. Navsezadnje: če je na Orlovem hribu svetovni mir, je tudi v Hruškovi ulici, kjer stanujem.«

»In če bi — deniva — morali iti na Orlov hrib zato, da bi tam podpisali sporazum o svetovnem miru? Ali bi šli gor?«

»Ne bi šel.«

»Zakaj ne?«

»Ker imam na nogi bulo.«

»Kaj pa bi naredili?«

»Poslal bi tja gor svojo ženo.«

»Mar vam ne bi bilo žal zanjo, da bi morala toliko pešati?«

»Žal bi mi že bilo zanjo, vendar je vrednosti miru treba dati prednost pred ušes.«

»In če bi morali zaradi podpisovanja takšne listine samo dol do prtiličja? Bi šli?«

»Ne. Kajti takrat bi že v pižami ležal v postelji.«

»Kaj bi tedaj naredili?«

»Postal bi dol svojo ženo. Ali sina. Ali kogar koli pismenega. Kajti mir je predpogoj za ustvarjalno delo našega ljudstva, za srečno prihodnost.«

»Lepo ste povedali.«

»To vam verjamem. Pa mar veste, zakaj?«

»Zakaj?«

»Zato, ker bo jutri pri nas v pisarni mirovno zborovanje in bi se takrat rad oglašil k besedi.«

elwin brooks white

prispodobna

o družini,

ki je živela na samem

Humorist in pesnik Elwin Brooks White se je rodil leta 1899. Enajsti let je delal pri reviji New Yorker, kateri je njegova rubrika »Po mestu govorijo« dajala ton. White je avtor več knjig: Gospa je hladna (pesniška zbirka iz leta 1929), Prvine sloga (1959) in je sestavil tudi antologijo ameriškega humorja.

vih otrok vnetje slepiča, je medtem naročil, naj z letalom pripeljejo pasjo vprego iz Laconie v New Hampshire, in ukazal četi vojakov, naj poskusi priti čez zaliv peš. Ob sončnem zahodu je začelo snežiti in ponoči so kake pol milje od obale trije reševalci izgubili življenja, ko so skušali skakati z ene ledene kocke na drugo.

Letalo, ki je vozilo pasjo vprego s sanmi, je bilo nad južno Novo Anglijo, ko se je začel na krilih delati led. Pilot je zaokrožil in se pripravil na pristni pristanek. Tedaj se je velika kost, ki jo je privlekel s seboj eden od psov, zagodila v tulec krmilne palice in letalo se je stermo spustilo in se raztreščilo ob steni elektrarne, pri čemer so se takoj ubili pilot in vsi psi. Walter Ringstead, 7 let, iz avenije Garden View št. 3452 v Stamford, Connecticut pa je pozneje podlegel ranam.

Malo pred polnočjo je novica o vnetem slepiču prišla tudi v samo Pruittovo hišo, ko je v nevhiti pristal najet helikopter Hearstove mednarodne poročevalske agencije. Reporterji so obvestili gospoda Pruitta, da je njegov najstarejši fant, Charles, bolan in ga bo treba odpeljati v Baltimore na nujno operacijo. Gospa Pruitt je ugovarjala, toda Charles je povedal, da ga res nekaj svija v trebuhu, in končalo se je tako, da se je odpeljal s helikopterjem. Dvajset minut pozneje je drugo letalo pripeljalo kirurga, dve izurjeni bolniški sestri in možaka iz Narodne radijske družbe, in drugi Pruittov fant, Chester, je v kuhinji Pruittovega doma preстал ekskluzivno operacijo slepiča, ki jo je prenašala Modra radijska mreža. Ta fant je pozneje umrl, ker je prezgodaj po boleznih jedel marelične krljice, toda Charles si je po dolgem okrevanju opomogel in se je v prvih toplih pomladnih dneh vrnil na otok.

Na otoku se je med njegov odstopnostjo marsikaj spremenilo. Hiše ni bilo več, ker je tretjo in zadnjo noč reševanja pogorela, ko je iskra iz letala, ki se je dvigalo, priletela v čerber smoti na verandi. Po požaru je gospod Pruitt očitno preselil družino v zaslino baroko, ki so si jo postavili radijski napovedovalci, in tam so prebivali v dokaj težavnih okoliščinah vse do tiste noči, ko je vso družino pobrala desetišeststotna raztopina karbolne kisline, ki jo je pozabil kirurg in ki jo je ata Pruitt pomotoma imel za užiti alkohol.

Zaliv Barnetuck se je zdaj zdel Charlesu tuji. Potem ko je dostojno pokopal svoje sorodstvo, je zapustil rodni otok in se naselil na celini.